

ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА- СИРМИЈУМ

МАСТЕР РАД

**ЗНАЧАЈ ПРОСТОРНОГ И МАТЕРИЈАЛНОГ ОКРУЖЕЊА
ВРТИЋА ЗА ДЕЧЈУ ИГРУ**

Ментор:

др Марта Дедај, проф.

Студент:

Јелена Иванчевић

Број индекса: 6/2023-М

Сремска Митровица, 2025.

САДРЖАЈ

УВОД.....	4
ТЕОРИЈСКЕ ПОСТАВКЕ	7
1. Историјски развој схватања дечје игре	7
2. Концепт игре у предшколском васпитању	8
3. Развојни аспект игре	11
3.1. Когнитивни аспект игре	12
3.2. Социјални аспект игре	13
4. Просторно и материјално окружење вртића.....	15
4.1. Улога естетике и природног окружења у дечјој игри	16
4.2. Просторно окружење – архитектонски дизајн и организација простора	16
4.3. Простор као „трећи васпитач“	18
4.4. Материјално окружење – дидактички материјали и играчке	21
4.4.1. Теоријски оквири и улога материјала у когнитивном развоју	22
4.4.2. Дидактички материјали и играчке као подстицај за учење ..	22
4.4.3. Практичне импликације и интеграција материјала.....	24
4.4.4. Улога материјалности у социјалној интеракцији	25
4.4.5. Квалитет и приступачност материјала	26
4.5. Природни простори као подстицај дечјој игри и развоју	27
4.6. Интеграција простора и материјала.....	30
4.6.1. Синергија физичког простора и материјала.....	31
4.6.2. Примена програмских концепата.....	32

МЕТОДОЛОГИЈА РАДА	34
1. Проблем истраживања	34
2. Циљ и задаци истраживања.....	35
3. Методе, технике и инструменти истраживања.....	35
4. Структура и опис узорка.....	37
5. Организација и ток истраживања	38
6. Начин обраде података.....	40
РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА	41
1. Ставови васпитача о улози окружења у подстицању дечје игре	41
2. Мишљење родитеља о улози окружења у подстицању дечје игре	53
3. Компаративна анализа одговора васпитача и родитеља.....	62
4. Предлог унапређења праксе	65
5. Пример унапређења праксе: Простор и материјали као подстицај развоју деце.....	67
ЗАКЉУЧАК.....	81
ЛИТЕРАТУРА	84
ПРИЛОЗИ	86
Прилог 1: Упитник за васпитаче.....	86
Прилог 2: Упитник за родитеље	88
Прилог 3: Преглед табела, слика и графикана	91

УВОД

Игра представља основни начин учења и развоја детета у предшколском периоду. Кроз игру, деца истражују свет око себе, развијају когнитивне, социјалне, емоционалне и физичке способности, и граде прве социјалне односе. Савремени приступи васпитању и образовању предшколске деце истичу значај игре као најважнијег облика активности у том узрасту, а простор у којем се игра одвија препознаје се као један од кључних фактора који утиче на квалитет и природу дечје игре.

У концепту „вртића као заједнице учења“, простор није више схваћен само као физичко окружење, већ као активни учесник у васпитно-образовном процесу – тзв. „трећи васпитач“. Он пружа подршку деци у истраживању, комуникацији и конструкцији знања, обликујући њихове социјалне односе и развојне токове. Простор вртића треба да буде флексибилан, подстицајан и организован тако да омогући различите врсте игре, истраживања и комуникације међу децом, као и да подржи њихову самосталност, избор и креативност. Савремени програми, попут *Година узлета* (2018), наглашавају да простор мора бити осмишљен тако да стимулише развој дечје радозналости, иницијативе и истраживачког духа. Овакво схватање укоренењено је у педагошким приступима као што је Ређо Емилија, који простор види као медијатора у процесу учења, и у истраживањима која показују да квалитетно осмишљен простор директно утиче на интензитет и комплексност дечје игре. Флексибилност намештаја, приступачност материјала, визуелна естетика и употреба природних елемената доприносе стварању окружења које подстиче осећај припадности, сигурности и заједничког учења. У том смислу, простор вртића постаје динамичан систем који се прилагођава потребама и интересовањима деце, подстичући их да преузму активну улогу у креирању сопственог окружења и учења.

Концепт простора као „трећег васпитача“ развио се у оквиру Ређо Емилија приступа, педагошке филозофије настале у Италији након Другог светског рата. Оснивач овог приступа, Лорис Малагуци, истицао је да деца уче у интеракцији не само са одраслима и вршњацима, већ и са окружењем које их окружује. Простор, дакле, делује као активни медијатор, преносећи поруке о вредностима, култури и начину учења које заједница подржава. Историјски гледано, традиционални вртићи су простор посматрали као неутралну сцену за активности, док савремени програми, као што су *Године узлета* (2018) у Србији, као и програми у скандинавским земљама, наглашавају простор као кључни елемент подстицајног окружења за игру, истраживање и развој.

У том контексту, простор вртића треба да буде динамичан, адаптиван и осмишљен тако да омогући деци да буду активни актери сопственог учења. То подразумева увођење елемената који стимулишу радозналост – отворене зоне за истраживање, кутке за кооперативну и симболичку игру, као и просторе за мир и рефлексiju. Савремени стандарди истичу значај визуелне естетике и употребе природних материјала, јер окружење које одражава топлину, хармонију и функционалност подстиче осећај припадности и безбедности код деце. Простор који комуницира поруку да су дечја питања, идеје и открића вредни пажње, истовремено подстиче њихову самосталност, критичко мишљење и социјалну интеракцију.

Овај рад има за циљ да испита на који начин простор у вртићу подстиче различите аспекте дечје игре и развоја, са посебним освртом на перцепцију васпитача и родитеља. Истраживање је спроведено у Предшколској установи „Полетарац“ у Старој Пазови, а посебна пажња посвећена је анализи просторних услова, квалитета дидактичких материјала, као и предлозима за унапређење сарадње између вртића и породице у креирању подстицајног окружења за децу.

Проблем који је постављен у раду јесте: *У којој мери и на који начин простор у вртићу подстиче игру и развој детета?* Истраживање је усмерено на идентификовање предности и недостатака постојећег просторно-материјалног окружења, као и на формулисање препорука за његово даље унапређење у складу са савременим стручним смерницама и добром праксом.

Методолошки, рад је базиран на комбиновању квантитативног и квалитативног приступа, при чему је примењено анкетирање васпитача и родитеља путем прилагођених упитника. Анализа резултата обављена је кроз дескриптивну статистику и тематску анализу отворених одговора.

Очекивање је да резултати овог истраживања допринесу бољем разумевању значаја простора у подршци дечјој игри и учењу, као и да понуде смернице за практично унапређивање вртићког окружења у складу са потребама деце, васпитача и породице.

ТЕОРИЈСКЕ ПОСТАВКЕ

1. Историјски развој схватања дечје игре

Историјски развој схватања дечје игре показује еволуцију од поједностављеног до сложеног, мултидимензионалног феномена који преплиће когнитивни, социјални и емотивни развој детета.

Први велики пробој направио је Фридрих Фребел у 19. веку, који је игру назвао „најозбиљнијим радом детета“ и у видео је као главни канал за развој личности и емоционалне интелигенције. Почетком 20. века, Марија Монтесори је осмислила педагошки приступ у коме је физички простор и материјали пажљиво припремљени да омогуће дечју самосталност, концентрацију и ред. Она је дете посматрала као „абсорбујући ум“ који учи кроз манипулацију окружењем и избором активности.

Класични развојни психолози као што су Жан Пијаже и Лав Виготски додали су структуру и контекст концепту игре. Пијаже је повезао игру са когнитивним стадијумима, где асимилација и акомодација омогућују деци да интерно усвајају или прилагођавају знања у складу са стварношћу (Cherry, 2024). С друге стране, социокултурна теорија Виготског, са појмом „зоне наредног развоја“, схвата игру као простор у коме дете у интеракцији са вршњацима и одраслима превазилази своју самосталну могућност и учи у подстицајном социјалном контексту (Cherry, 2025).

Са доласком савремене педагогије, значај игре проширује се на целокупан развој детета и припрему за живот у 21. веку. Истраживања су показала да простор, укључујући приступ природи и зелено окружење, има директан утицај на мотивацију, креативност, саморегулацију и отпорност детета. Једна систематска студија из 2022. године показује

значај образовања базираног на природи, са позитивним ефектима на когнитивни, социјални и емоционални развој детета (Dankiw at al, 2020).

У контексту Србије, програм *Године узлета* (2018) дефинише игру као основну стратегију учења и развоја, која треба да прожима сва дружења и активности у вртићу. Игра у овом програму представља место где дете кроз истраживање, комуникацију и самосталност гради знање, вредности и друштвене вештине. Документ истиче да квалитетна игра захтева подржавајуће окружење где су простор и материјали осмишљени тако да подстичу радозналост и иницијативу деце (*Године узлета*, 2018:12).

2. Концепт игре у предшколском васпитању

Игра представља основну активност деце предшколског узраста, кроз коју остварују развојне, когнитивне и социјалне компетенције. У оквиру савремених педагошких приступа, игра се препознаје као најзначајнији облик учења у раном детињству, а просторно и материјално окружење има кључну улогу у подстицању игре и развоју детета.

Дечја игра је основа учења и развоја у предшколском узрасту, што је потврђено кроз различите теоријске оквири и истраживања. Према Виготском, игра има централну улогу у когнитивном и социјалном развоју деце, јер омогућава симболичко мишљење, развој језика и сарадњу. У контексту предшколског васпитања, игра је често дефинисана као "најозбиљнији рад деце" (Froebel, 1887), што указује на њену важност за развој способности попут решавања проблема, креативности и критичког мишљења.

Просторно и материјално окружење директно утиче на врсту и квалитет дечје игре. Малагуцијев приступ (Reggio Emilia), на пример,

наглашава значај окружења као "трећег васпитача", који доприноси стварању могућности за истраживање, самосталност и сарадњу. У добро осмишљеном окружењу, деца имају приступ различитим материјалима и простору који омогућавају симболичку игру, конструктивне активности и физичке изазове.

Бројна истраживања су показала да богатство и разноврсност материјала подстичу дечју машту и креативност (Smith & Pellegrini, 2003). Материјали попут природних елемената (каменчићи, дрво), рециклажних ресурса и интерактивних играчака омогућавају дужу и комплекснију игру. Међутим, сиромашна окружења, без разноврсних стимулуса, често резултирају монотоним играма или конфликтима због ограничених ресурса.

У пракси, многи вртићи се суочавају са ограниченим простором, недостатком адекватних ресурса и недостатком подршке за осмишљавање простора. Савремени приступи васпитању инсистирају на интеграцији локалне заједнице у подршку дечјем учењу кроз игру (Bronfenbrenner, 1979). Укључивање заједнице, родитеља и васпитача у процес стварања стимулативног окружења може допринети побољшању услова за игру.

Игра је кључна активност у предшколском узрасту, кроз коју деца доживљавају, проширују и прерађују искуства, граде себе и свет, развијају своја знања, вештине и односе (*Године узлета*, 2018). Игра представља централну делатност у животу детета предшколског узраста и кључни елемент реалног програма предшколског васпитања и образовања.

Схватање игре у овом концепту превазилази традиционалне приступе који игру посматрају као предах од учења или припрему за „озбиљније“ образовне садржаје. Напротив, она се препознаје као примарна форма учења и развоја – кроз коју дете конструише знање, гради односе и активно учествује у заједници. Игра је „ауторска прерада

стварности“ и чин маштања и креативног обликовања доживљаја, а истовремено и начин за социјалну интеракцију и културну трансформацију (Marjanović, 1987; Fleeer, 2009).

У теоријским полазиштима документа се истиче да је дете биће игре – активно, радознала и креативна личност која кроз игру развија свој когнитивни, емоционални и социјални потенцијал. Игра је у том смислу интегративна пракса у којој се преплићу све димензије развоја: интелектуална, телесна, чулна, језичка, естетска и морална.

Важно је нагласити да Основе програма игру не одвајају од других елемената васпитно-образовне праксе. Она је део свеукупних односа, простора, материјала и ситуација у којима дете живи и учи. У том контексту, вртић се препознаје као заједница у којој игра није организована као издвојена активност, већ је уклопљена у свакодневни живот деце, кроз слободну игру, истраживање и ко-конструкцију значења са вршњацима и одраслима.

Улога васпитача у подстицању игре јесте да обезбеди безбедно, подстицајно и инспиративно окружење које ће подржати дечју иницијативу, истрајност, сарадњу и креативност. Простор и материјали се осмишљавају као средства учења, а не само као декор или средство за попуњавање времена – што подразумева свестан и професионалан педагошки дизајн.

Савремена истраживања о раном развоју, на које се програм ослања, указују да је игра начин на који се формирају основе мозга, когнитивне шеме и модели понашања. У том смислу, игра има дубоку развојну функцију, нарочито у подручјима социјалне интеракције, регулације емоција, симболичког мишљења и креативног решавања проблема (Shonkoff & Phillips, 2000).

3. Развојни аспект игре

Игра представља темељни облик дечје активности и има пресудну улогу у целокупном развоју детета. Она истовремено подстиче физички, сензомоторички, емоционални и социјални развој, при чему простор у којем се игра одвија игра важну подршку том процесу.

Истраживања показују да је кретање у простору и интеракција са материјалима од суштинског значаја за формирање сензомоторичких способности и координације покрета. Просторно окружење које је осмишљено тако да омогућава слободно кретање, истраживање и манипулацију предметима директно подстиче моторички развој (Nordtømme, 2012). Разноврсност текстура, природних и неструктурираних материјала омогућава деци да развијају и грубу и фину моторику.

Игра има важну улогу у емоционалном развоју, јер деци омогућава да изражавају осећања, превазиђу фрустрације и развијају механизме саморегулације. Кроз игру, деца истовремено граде односе са вршњацима, уче да сарађују, уважавају друге и развијају емпатију, што је основа социјалног учења (Радовић, 2014).

Према *Годинама узлета*, игра је примарни начин на који деца граде сазнања о себи и свету око себе. У игри се развијају когнитивне функције – као што су пажња, меморија, машта и решавање проблема – али и капацитети као што су самосталност, доношење одлука и упорност. Простор, у том контексту, треба да буде подстицајан и организован тако да стимулише дечју радозналост, иницијативу и истраживачки дух (*Године узлета*, 2018).

3.1. Когнитивни аспект игре

Игра представља кључни механизам кроз који деца развијају когнитивне способности као што су решавање проблема, критичко мишљење, креативност и когнитивна флексибилност. Простор и материјални ресурси у вртићу имају значајну улогу у подстицању ових процеса, јер деци пружају прилику за експериментисање и истраживање (Nordtømme, 2012).

Према теорији социокултурног учења Лава Виготског, игра представља „зону наредног развоја“ детета – кроз игру, оно постиже више него што би могло без подршке, у сарадњи са вршњацима и одраслима (Радовић, 2014). Овај концепт наглашава важност социјалне интеракције и културног контекста у когнитивном развоју детета.

Жан Пијаже истиче да игра омогућава детету да развија логичко мишљење кроз процес асимилације и акомодације нових искустава у постојеће когнитивне шеме. Употреба симболичке игре у вртићу пружа прилику деци да репрезентују своје идеје и мисли, што подстиче њихову когнитивну флексибилност и способност решавања проблема (Радовић, 2014).

Истраживања показују да је просторна организација вртића и доступност различитих реквизита од суштинског значаја за формирање сензомоторичких способности и координације покрета. Простор који је осмишљен тако да омогућава слободно кретање и интеракцију са материјалима подстиче дечју радозналост и истраживачки дух, што доприноси њиховом когнитивном развоју (Nordtømme, 2012).

Игра у подстицајном и добро организованом простору вртића омогућава деци да активно учествују у процесима који развијају њихове когнитивне способности. Кроз игру, деца не само да стичу нова знања, већ и развијају вештине које су од суштинског значаја за њихов будући успех у учењу и животу.

3.2. Социјални аспект игре

Игра представља један од најважнијих облика дечјег социјалног учења у предшколском периоду. Кроз игру, деца развијају капацитете за успостављање односа, сарадњу, уважавање других и контролу сопственог понашања. У социјалном контексту игре, деца уче да препознају и разумеју емоције, како сопствене тако и туђе, што представља основу за развој емпатије и моралних вредности (Catron & Allen, 2007).

Адекватно организован простор у вртићу – онај који омогућава групни рад, заједничке активности и драмску игру – подстиче децу на интеракцију, дијалог и сарадњу. Простор који је флексибилан, отворен и богат разноврсним материјалима позива децу да се ангажују у заједничким активностима и да кроз игру развијају социјалне компетенције, као што су дељење, стрпљење и поштовање правила (Goodman, 1994; Radović, 2014).

Различити облици игре, попут драмске, конструктивне и кооперативне игре, служе као полигон за стицање друштвених искустава. Кроз игре улога, деца опонашају друштвене ситуације, истражују односе између различитих социјалних улога и развијају разумевање социјалних норми и вредности. Играње „породице“, „продавнице“ или „болнице“ помаже деци да развију способност да замисле себе у улози других – што је суштина социјалне перцепције и емпатије.

Према програму *Године узлета* (2018), игра као средство социјализације омогућава деци да у сигурном и подстицајном окружењу развијају саморегулацију, решавају конфликте ненасилним путем и граде односе засноване на поверењу. Важно је да простор у вртићу омогући довољно могућности за мирне разговоре, али и за заједничке изазове, како би деца учила да функционишу у групи на конструктиван начин.

Истраживање Радовић (2014) показује да добро структурисан простор, који се стално прилагођава интересовањима деце, значајно утиче на развој групне кохезије, дечјег осећаја припадности и позитивне социјалне динамике у васпитној групи. То значи да простор није само физички оквир игре, већ и значајан васпитни ресурс који може подстицати или ометати социјални развој.

4. Просторно и материјално окружење вртића

Просторно и материјално окружење вртића представљају више од физичког простора – оне су активни елементи педагошког процеса који утичу на учење, игру и свеукупни развој деце. Ови аспекти окружења интегрисано су у педагошку праксу, а њихова правилна организација и усклађеност са програмским циљевима имају директан утицај на мотивацију, креативност и социјалну интеракцију деце. Просторно и материјално окружење вртића мора бити подстицајно, омогућавајући деци различите начине истраживања, комуникације и изражавања. Према *Годинама узлета* (2018), вртић треба да буде место заједничког живљења у којем се подржава учење кроз интеракције са физичким окружењем и вршњацима, у складу са концепцијом интегрисаног приступа развоју и учењу.

„Добро организован простор подразумева такву структуру, материјале и средства којима се деца укључују у смислене и аутентичне изборе, решавање проблема, откривање и преиспитивање.” (Павловић Бренеселовић, Крњаја & Бацковић, 2022:9). Ауторке сматрају да физички простор добија своје значење кроз успостављене обрасце интеракција, правила и норме понашања и структуре активности и начине учешћа које промовише.” (Павловић Бренеселовић, Крњаја & Бацковић, 2022:10), као и да „Простор вртића треба да одражава вредности самог програма и подупире његову реализацију, истовремено пружајући могућности за истраживање, игру, експериментисање и изражавање.” (Павловић Бренеселовић, Крњаја & Бацковић, 2022:15).

4.1. Улога естетике и природног окружења у дечјој игри

Истраживања показују да естетски уређен простор – који користи природне материјале, светлост и боје – позитивно утиче на дечју мотивацију и емоционално благостање. Простор који одражава хармонију и лепоту подстиче радозналост, ствара осећај мира и омогућава дубље укључивање у игру. Увођење природних елемената, попут биљака, воде и дрвених материјала, не само да стимулише сензорни развој већ и приближава децу еколошким вредностима. Савремени програми препознају да квалитетно дизајнирано окружење представља „пету компоненту курикулума“ – поред детета, васпитача, програма и породице – јер значајно утиче на квалитет искустава у учењу и игри (*Године узлета*, 2018; Nordtømme, 2012; Vickerius & Sandberg, 2006).

4.2. Просторно окружење – архитектонски дизајн и организација простора

Физички дизајн вртића треба да буде осмишљен тако да обезбеди функционалне, безбедне и пријатне зоне за игру, учење и одмор. Програм *Године узлета* (2018) наглашава значај поделе простора на радне собе, заједнички простори (ходници, холови, атријуми) и спољашње игралиште.

Функционални аспекти архитектонског дизајна подразумевају стварање различитих зона које су прилагођене специфичним активностима. Павловић Бренеселовић и сар. (2022: 6-7) наводе да: „Добро осмишљен простор обезбеђује лаку оријентацију, визуелну

повезаност свих целина, доступност материјала и транспарентност у организацији.“

Радне собе су уређене за групне активности, учење и рукотворне радове, док заједнички простори као што су ходници, холови и атријуми пружају могућности за неформалну интеракцију, дружење и колаборацију. Спољашње игралиште је неопходно за физичке активности, ослобађање енергије и развој моторичких способности, те такође служи као место за неформалну игру и истраживање природног окружења (Министарство просвете, науке и технолошког развоја, 2018).

Безбедност је кључни критеријум у дизајну вртића. Архитектонски елементи морају бити дизајнирани тако да смање ризик од повреда, што укључује правилан распоред намештаја, јасно дефинисане путање за кретање и приступачност свим деловима простора. Безбедносне карактеристике, као што су заштитне ограде, мекани материјали и адекватно осветљење, неопходне су како би се обезбедило да деца могу слободно и безбрижно користити све зоне вртића.

Естетски аспекти простора утичу на емоционално благостање деце. Простор мора бити топао, пријатан и инспиративан, што подстиче осећај комфора и сигурности. Пријатно уређен интерјер, са природним бојама, растућим зеленилом и просторима за изложбу децјих радова, помаже деци да се осећају као да припадају заједници, те да развијају позитиван однос према свом окружењу.

Подела простора на зоне омогућава деци лако прелажење на следеће активности, те повећава њихову самосталност и радозналост. Флексибилност у уређењу је од пресудног значаја – мобилни намештај и лако променљив распоред омогућавају да се простор прилагоди разноврсним активностима, било да се ради о групној игри, тихом учењу или активном физичком кретању. Овај приступ такође омогућава

индивидуализацију окружења, узимајући у обзир различите потребе деце различитих узраста и способности (*Године узлета*, 2018).

Архитектонски дизајн и организација простора у вртићу представљају темељ педагошке праксе, јер обезбеђују окружење које је функционално, безбедно и естетски пријатно. Добро осмишљен простор, поделјен на одговарајуће дионице, не само да подстиче физички, когнитивни и социјални развој деце, већ и омогућава активну и самосталну интеракцију са окружењем. Овакав приступ је од кључног значаја за стварање инклузивног и подстицајног педагошког амбијента, где деца могу да истраже, уче и расту у складу са својим потребама.

4.3. Простор као „трећи васпитач“

Концепт „простора као трећег васпитача“ подразумева гледање на физички окружење вртића не као пасивну позадину, већ као активног и инклузивног учесника педагошког процеса. Овај концепт, који је централни елемент модерних предшколских програма, посебно је илустрован у документу *Године узлета* (2018) као начин оснаживања деца кроз окружење које их подстиче на игру, истраживање и креирање знања.

Према теоријама социокултурног учења (Виготски, 1978) знање се ствара у интеракцији између људи и њиховог окружења. У овом смислу, физички простор није само локација где се активности одвијају, већ је и средство којим се деца упознају са друштвеним нормама, вредностима и образовним практичама. Овај приступ је директно повезан са радом Пијажеа и Инхелдера(1990), који је истакао да децје искуство, кроз материјалну манипулацију и практичну активност, доприноси когнитивном развоју. Идеја да простор може деловати као „трећи васпитач“ је такође инспирисана педагошким концептима из Ређо

Емилија приступа, где окружење игра кључну улогу у стварању интеракција и унапређењу учења.

Када се простор позиционира као трећи васпитач, он постаје активан чинилац у процесу васпитања и образовања. Под тим се подразумевају:

- Подаци и обрасци интеракције: Физички елементи као што су намештај, декорације, боје и распоред простора не само да доприносе естетском утиску, већ и стварају специфичне обрасце интеракције. Добро осмишљен простор може да подстакне деца да комуницирају, сарађују и учествују у игри, чиме се промовише осећај припадности и сигурности (Nordtømme, 2012; Vickerius & Sandberg, 2006).
- Интеграција учења и игре: Простор који је дизајниран са сврхом да подржи и планиране активности и спонтану игру омогућава деци да активним учешћем истражују окружење. Оваква интеракција са физичким елементима подстиче креативност, самостално решавање проблема и критичко мишљење, што је у складу са теоријама Пијажеа (1990) и Виготског (1978).
- Промена и адаптација: Флексибилност простора, која омогућава лаку промену распореда и коришћење мобилног намештаја, даје деци прилику да самим креирају своје окружење. Ово их подстиче на активну интервенцију и учешће у креирању свог радног и игралишног амбијента, што је суштински елемент концепта трећег васпитача (Павловић Бренеселовић, Крњаја, & Бацковић, 2022).

Када се простор осмисли као трећи васпитач, улога васпитача се проширује – од директног подучавања ка активном коришћењу физичког окружења као инструмента за учење. Васпитачи треба да буду свесни потенцијала простора и материјалних ресурса да подстакну децу, те да их

укључе у планирање и организацију окружења. Овај приступ захтева континуирано преиспитивање и адаптацију окружења у складу са развојним потребама деце и програмским циљевима (*Године узлета*, 2018).

Простор као трећи васпитач представља иновативан концепт који трансформише традиционално гледање на физичко окружење у предшколском васпитању. Кроз пажљиво осмишљен архитектонски дизајн, флексибилну организацију и интеграцију материјалних ресурса, физички простор постаје активан учесник у процесу учења и развоја. Овим приступом се не само подстиче деца да истраже и креирају своје окружење, већ се и оснажују њихове когнитивне и социјалне способности, чиме се ствара подстицајна и инклузивна педагошка пракса.

Поред тога што простор подстиче игру, истраживање и социјалну интеракцију, он у себи носи и вредносне поруке. Начин на који је простор уређен, организован и осмишљен одражава однос одраслих према детету, учењу и процесима који се дешавају у установи. Простор тако постаје и медиј комуникације – он „говори“ о томе да ли се дете посматра као активно, компетентно биће или као пасиван прималац садржаја. Како се истиче у *Водичу за уређење простора у дејем вртићу*, „простор комуницира вредности и поруке – однос према детету, према учењу, односу одраслих према материјалима и процесима“ (Павловић Бренеселовић и сар, 2022: 10). Управо зато је важно да просторно окружење буде усклађено са основним начелима савременог курикулума – отворености, дејем иницијативе и заједничког учења.

4.4. Материјално окружење – дидактички материјали и играчке

Материјално окружење представља важан сегмент подстицајне средине за игру и учење у предшколском узрасту. Разноврсни и добро осмишљени дидактички материјали омогућавају деци да истражују, експериментишу, реконструишу и стварају нова значења. Кроз активну манипулацију материјалима деца развијају когнитивне, социјалне и моторичке вештине. Теорије развоја попут Пијажеове истичу важност интеракције са објектима у изградњи знања, док Виготски подвлачи значај социјалне интеракције у заједничким активностима које укључују материјалне ресурсе.

Улога материјала, међутим, не зависи само од њиховог садржаја већ и од начина на који су деци доступни, како су постављени и какве могућности употребе нуде. Како се наводи у *Водичу за уређење простора у деčјем вртићу*, „избор и постављање материјала утиче на начин на који ће дете да истражује, учествује и учи – потребно је предвидети доступност, разноврсност и могућност трансформације материјала“ (Павловић Бренеселовић и сар, 2022: 15). Управо ови принципи омогућавају да материјали буду активни агенси у процесу игре и учења – а не пасивни ресурси – те да просторно-материјално окружење буде у складу са развојним потребама и интересовањима деце.

Материјални ресурси, који обухватају играчке, намештај, дидактичка средства и природне материјале, представљају суштински елемент предшколског васпитања. Они нису само физички објекти, већ активни стимули који подстичу истраживање, експериментисање и симболичко изражавање деце. Ови ресурси омогућавају деци да кроз манипулацију и

реконструкцију материјала стварају нова знања, развијају решавање проблема и интегришу нова искуства у постојеће когнитивне шеме.

4.4.1. Теоријски оквири и улога материјала у когнитивном развоју

Према теорији Пијажеа и Инхелдера (1990), дечја когнитивна скупштина се развија кроз директну интеракцију са материјалним објектима. Пијаже (1990) тврди да деца, кроз активну манипулацију и експериментисање са играчкама и другим материјалима, постепено адаптирају и мењају своје когнитивне шеме. Овај процес асимилације и акомодације омогућава деци да интернијују нова сазнања, што је кључно за њихов когнитивни развој. Играчке и дидактички материјали који су прикладни узрасту служе као „инструменти“ кроз које деца експериментишу, решавају проблеме и развијају креативност.

Слично томе, Лав Виготски (1978) истиче да су материјални ресурси значајан део социокултурног окружења, кроз које деца кроз дијалог и интеракцију са одраслима и вршњацима добијају подршку у развоју виших когнитивних процеса. Виготски наглашава улогу „зоне најближег развоја“, где адекватно коришћење материјала, уз стручну подршку, омогућава деци да пређу са онога што могу да ураде самостално на оно што могу постићи уз помоћ. На овај начин, материјални ресурси не само да доприносе индивидуалном учењу, већ и промовишу социјалну интеракцију и сарадњу у групним активностима.

4.4.2. Дидактички материјали и играчке као подстицај за учење

Материјално окружење вртића треба да буде усклађено са педагошким циљевима који су дефинисани у програмима предшколског васпитања, попут програма *Године узлета* (Министарство просвете, науке и технолошког развоја, 2018). Ови материјални ресурси омогућавају деци да:

- Истражују и експериментишу: Кроз слободну манипулацију играчкама и дидактичким средствима, деца развијају способност решавања проблема и креирања нових когнитивних шема (Пијаже и Инхелдер, 1990). Играчке које су прилагођене узрасту деце, као што су конструктивни блокови, пазл игре и материјали за уметничко изражавање, подстичу активно искуство учења.
- Симболично изражавају своје мисли и идеје: Преко драмских игара, симболичке репрезентације и конструктивних активности, деца уче да пренесу свој унутрашњи свет у материјални облик. Овај процес симболичног изражавања је од суштинског значаја за развој језичких и когнитивних способности (Виготски, 1978).
- Развијају самосталност и критичко мишљење: Када деца имају приступ материјалима који су организовани тако да им омогућавају слободан избор, они уче да доносе одлуке, планирају своје активности и размишљају о различитим начинима решавања проблема. Ово доприноси развоју њихове независности и способности да критички мишљеју (Nordtømme, 2012).

4.4.3. Практичне импликације и интеграција материјала

Квалитет материјалног окружења зависи од приступа који је усмерен на потребе деце. Документ *Водич за уређење простора у децјем вртићу* (Павловић Бренеселовић, Крњаја & Бацковић, 2022) истиче да материјални ресурси треба да буду пажљиво одабрани, организовани и редовно ревидирани како би одговарали развојним потребама деце. Приступачност и функционалност играчака и дидактичких средства омогућавају деци да истраже и користе материјале на начин који је инспиративан и подстиче њихову радозналост.

Интеграција материјала у свакодневну праксу подразумева и активно укључивање васпитача у планирање активности које користе материјално окружење. Васпитачи треба да промишљају о томе како материјали могу да буду коришћени као средства за учење, како да их комбинују и прилагођавају, те како да омогуће деци да кроз игру и интеракцију стекну нова знања и развију решавање проблема. Материјално окружење, кроз свој садржај дидактичких материјала и играчака, представља активан инструмент у развоју деце у предшколском узрасту. Према теоријама Пијажеа и Виготског, интеракција са материјалним ресурсима омогућава интеграцију нових искустава у постојеће когнитивне шеме, што је кључно за когнитивни развој, док истовремено подстиче социјалну интеракцију и развој самосталности. Добро осмишљени материјални ресурси не само да стимулишу истраживање и експериментисање, већ и остварују симболичко изражавање децјих мисли и идеја, чиме се подстиче свеобухватан развој детета.

4.4.4. Улога материјалности у социјалној интеракцији

Материјални ресурси, као што су конструктивни блокови, дидактичке игре, природни материјали, намештај и други предмети, представљају више од физичких објеката у предшколском окружењу. Они служе као медијатори који подстичу социјалну интеракцију, омогућавају деци да кроз заједничке активности, дијалог и сарадњу допринесу развоју нових знања, као и да развијају своје когнитивне и емпатијске способности.

Према Виготском (1978), материјални ресурси имају значајну улогу у социјалној интеракцији јер функционишу као културолошки алати који медијатизују учење. У предшколском окружењу, материјали као што су конструктивни блокови, дидактичке игре и природни материјали, не само да стимулишу когнитивни развој кроз активну манипулацију, већ и подстичу деца да уче да сарађују и размењују идеје. Кроз заједничке активности, деца успостављају дијалог и сарађују, чиме се унапредњује развој нових когнитивних шема и социјалних компетенција. Овај процес сарадње омогућава деци да интернализују друштвене норме, да развијају емпатију и да постану способни да кроз колективно учење стварају нова знања. Материјалност, тако гледана као активан елемент, служи као платформа за конструисање знања, где се дечја улагања у материјалну манипулацију интегришу у њихове социјалне интеракције (Виготски, 1978).

4.4.5. Квалитет и приступачност материјала

Квалитет материјала и њихова приступачност су од пресудног значаја за ефективност педагошког окружења. Преко искуства, као што је наводио Nordtømme (2012), може се закључити да добро организован материјални окружење омогућава деци да самостално бирају и користе ресурсе, што доприноси њиховој независности и развоју способности доношења одлука. Материјали морају бити безбедни, издржљиви и прикладни специфичним потребама деце, јер само квалитетни ресурси могу понудити оптималне услове за манипулацију и експериментисање. На пример, конструктивни блокови који су дизајнирани за различите узрасте омогућавају деци да кроз игру развијају свој логички мишљење, решавање проблема и креативност. Приступачност материјала такође значи да су они расположиви за сву децу, укључујући и оне са посебним потребама, што је кључно за инклузивност и равноправност у предшколском васпитању. Добро организован материјални окружење не само да подстиче самостално учење, већ и омогућава деци да кроз слободан избор ресурса стекну осећај контроле над својим учењем, што је пресудно за развој саморегулације и самопоуздања (Nordtømme, 2012).

Материјално окружење у предшколском васпитању игра кључну улогу у подстицању социјалних интеракција и когнитивног развоја. Виготски (1978) указује да материјални ресурси функционишу као медијатори који омогућавају деци да кроз дијалог и сарадњу integriшу нова знања, док висок квалитет и приступачност материјала, како наводи Nordtømme (2012), подстичу самостално доношење одлука, независност и социјалну инклузију. Интеграција квалитетних и приступачних материјалних ресурса у педагошки простор значајно доприноси стварању

окружења у којем деца активно уче, истражују и развијају своје способности на свим развојним нивоима.

4.5. Природни простори као подстицај дечјој игри и развоју

У савременом приступу васпитању све се више истиче значај повезивања деце са природом, посебно кроз игру у природно уређеним просторима. Простори за игру који укључују природне елементе – као што су дрвеће, песак, вода, камење и вегетација – пружају богат контекст за истраживање, симболичку игру и физичке активности. За разлику од класичних игралишта, оваква окружења подстичу креативност, маштовиту игру и дубље ангажовање детета.

Систематски прегледи истраживања указују да неструктурисана игра у природи позитивно утиче на здравље и развој деце узраста од 2 до 12 година. Природни простори омогућавају развој когнитивних вештина, социјалне интеракције, емоционалне стабилности и физичке активности. Игра у природи је, између осталог, повезана са побољшањем концентрације, социјалне компетенције и расположења код деце, као и са развојем еколошке свести и поштовања према природном окружењу (Dankiw, Tsiros, Baldock, & Kumar, 2020).

Природни елементи подстичу и драмску игру, што је од посебног значаја за развој емоционалне интелигенције, као и разумевање сложених друштвених ситуација. Овакви простори не само да пружају подстицаје за целокупан развој, већ уносе и осећај мира и слободе, што додатно унапређује квалитет игре.

Ипак, уочен је и недостатак јасних смерница у дефинисању и процени ефеката природних простора. Стога се као препорука намеће

потреба за развојем стандардизованих критеријума и алата који би омогућили боље планирање и евалуацију оваквих простора у оквиру предшколских установа. Материјално окружење које укључује природне елементе може представљати кључни ресурс за оптимизацију децјег развоја и учења кроз игру. Укључивање природе у васпитно-образовни контекст подстиче целовити развој детета и омогућава дубље повезивање са светом који га окружује.

Табела 1 Поређење традиционалних и природних игралишта на развој деце

Аспект развоја	Традиционално игралиште	Природно игралиште
Физички развој	Подстиче основне моторичке активности (љуљашке, тобогани).	Разноврсни облици кретања, балансирање, пењање по неравнинама.
Когнитивни развој	Структурисани садржаји, ограничена варијабилност.	Истраживање, решавање проблема, креативна употреба материјала.
Социјални развој	Мање интеракције у игри, често индивидуална активност.	Сарадња, преговарање, заједничко доношење одлука у игри.
Емоционални развој	Ограничен осећај слободе и иницијативе.	Слободна игра, емоционална регулација, осећај смирености.
Развој маште и драмске игре	Слабо подстицање креативне игре.	Подстицајна средина за маштовиту и симболичку игру.
Сензорна стимулација	Вештачки материјали, мање текстура и природних облика.	Богатство боја, мириса, текстура – сензорна интеграција.

Еколошка свест	Нема директног контакта са природом.	Јачање везе са природом, развој еколошке одговорности.
-----------------------	--------------------------------------	--

Табела 1 која пореди утицаје природних и традиционалних игралишта указује на значај увођења природних елемената у дечју игру као подстицаја за свеобухватан развој. Савремене теорије учења, попут социокултурне теорије Виготског (1978), наглашавају улогу социјалне интеракције и окружења у изградњи знања. Слично томе, конструктивистичка мисао Пијажеа (1990) истиче важност активног учења у реалним, физички присутним срединама. У том смислу, природна игралишта представљају идеалан контекст за повезивање физичког, когнитивног и емоционалног развоја кроз спонтану и слободну игру.

Како истичу Nordtømme (2012) и Vickerius & Sandberg (2006), простор и материјали не делују неутрално – они обликују дечја искуства, подстичу интеракцију и стимулишу креативност. Природни простори (дрвеће, песак, вода, биљке) не само да омогућавају богату сензорну и маштовиту игру, већ подстичу и развој социјалних вештина, саморегулације и емпатије. Студија Dankiw и сарадника (2020) показује да деца у природи више трче, маштају, сарађују и показују веће расположење и бољу концентрацију него у класичним игралиштима.

Међутим, у условима где су простори вртића ограничени – што је честа ситуација у урбаним срединама – потребно је приступити креативно уређењу окружења. У таквим случајевима, могуће је применити следеће адаптације:

- увести мобилне зелене станице (саксије, кутије са земљом, вертикалне баште),

- користити природне материјале у унутрашњем простору (дрвене елементе, каменчиће, шишарке),
- организовати мини-радионице за креирање сензорних или природних кутка у собама или на терасама,
- планирати периодичне „дане природе“ у дворишту вртића.

Програм *Године узлета* (Министарство просвете, 2022) препознаје значај окружења као „пете компоненте курикулума“ и подстиче васпитаче да активно учествују у обликовању простора у складу са развојним потребама деце. У том контексту, чак и минималне интервенције могу довести до значајних промена у квалитету дејег искуства, под условом да су промишљене, контекстуализоване и доследно спроведене.

4.6. Интеграција простора и материјала

Павловић Бренеселовић и сарадници наводе: „Простор и материјали се осмишљавају као део јединственог педагошког окружења – у коме је све што дете додирне, види и чује подстицај за игру, учење и социјализацију“ (2022: 21). Успешна интеграција физичког простора и материјалних ресурса представља кључни стратешки приступ у педагошком дизајну вртића. Ова интеграција не значи само да се материјали случајно распоређују унутар простора, већ да се они пажљиво уклопе у укупни дизајн, тако да се кроз синергију обезбеди динамично и подстицајно окружење за децу. Ове концептуалне целине можемо разрадити кроз две главне теме: синергију физичког простора и материјала, и примену програмских концепата.

4.6.1. Синергија физичког простора и материјала

Синергија физичког простора и материјала подразумева да се архитектонски елементи, намештај и дидактички материјали не посматрају као одвојени, већ као међусобно повезани делови који заједно стварају унапред дефинисан педагошки амбијент. Када су материјали постављени у логичним зонама које су дизајниране да подрже одређене активности – било да је реч о конструктивној игри, драмској игри или физичким активностима – они омогућавају деци да кроз игру трансформишу и прилагођавају окружење сопственим потребама.

Ова синергија је израз пажљивог планирања и организације где се простор користи као активан ресурс. На пример, конструктивни блокови, дидактичке игре и природни материјали треба да буду распоређени у посебним зонама где деца имају приступ да експериментишу и креативно решавају проблеме, што је у складу са радом Павловић Бренеселовић, Крњаја и Бацковић (2022). Такав приступ омогућава деци да активним учешћем, кроз игру, не само користе доступне ресурсе, већ их и мењају у складу са својим идејама и потребама. Флексибилност простора, укључујући мобилни намештај и лако изменљив распоред, додатно подстиче ову динамику, омогућавајући деци да самостално креирају своје радне и игралишне зоне.

У синергији физичког простора и материјала, кључна је идеја да се педагошки принципи не препуштају случајности, већ се активно имплементирају у сваком елементу простора. Овај холистички приступ подстиче интегрисано учење, где физички и материјални елементи доприносе развоју когнитивних, моторичких и социјалних вештина деце.

4.6.2. Примена програмских концепата

Примена програмских концепата подразумева да простор и материјални ресурси буду усклађени са педагошким циљевима дефинисаним у програмима предшколског васпитања, као што је то наглашено у документу *Године узлета* (Министарство просвете, науке и технолошког развоја, 2018). Овај приступ значи да свака одлука о уређењу простора и избору материјала није случајна, већ резултат пажљивог планирања које узима у обзир потребе деце, улогу васпитача и специфичности локалног окружења.

У практичном смислу, примена програмских концепата обухвата следеће аспекте:

- Циљано планирање и дизајн: Простор мора бити осмишљен тако да подржава разноврсне активности које су у складу са образовним циљевима. На пример, простори за игру, учење и одмор морају бити јасно дефинисани, али и флексибилни, како би се омогућило прилагођавање различитим активностима. Ово планирање је резултат интердисциплинарне сарадње и укључивања различитих стручњака, као што су васпитачи, архитекте и просветни саветници (Министарство просвете, науке и технолошког развоја, 2018).
- Усклађеност са педагошким вредностима: Примена програмских концепата значи да сваки елемент уређења простора треба да одражава основне педагошке вредности – од развоја деце до подстицања њиховог самопоуздања и креативности. Ово укључује избор материјала који су прикладни узрасту, безбедни и функционални, те који подстичу деца да активним учешћем уче и истражују своје окружење.

- **Инклузивност и адаптивност:** Примена програмских концепата такође подразумева да материјални ресурси буду доступни свим децом, укључујући и оне са посебним потребама. Инклузивност се постиже тако што се ресурси организују на начин који омогућава деци да сами бирају активности и коришћење материјала, те да учествују у одлучивању о начину коришћења простора, што је кључно за развој самосталности и независности.
- **Стратешка интеграција:** Овај приступ захтева константно преиспитивање и ревизију уређења простора како би се осигурало да они остају усклађени са променљивим потребама деце и педагошким циљевима. Тако, простор постаје живи и динамични систем који се прилагођава развојним и образовним трендовима, те који подржава континуирано учење и истраживање.

Синергија физичког простора и материјала и примена програмских концепата представљају два интегрисана приступа која заједно стварају подстицајно педагошко окружење. Док синергија физичког простора и материјала омогућава деци да активно трансформишу и прилагођавају своје окружење, примена програмских концепата осигурава да сваки елемент уређења буде усклађен са развојним и педагошким циљевима. Овај холистички приступ доприноси стварању динамичног, инклузивног и креативног окружења, које је од суштинског значаја за оптималан развој деце у предшколском узрасту.

МЕТОДОЛОГИЈА РАДА

1. Проблем истраживања

Дечја игра представља централни елемент предшколског курикулума, јер је од суштинског значаја за развој когнитивних, социјалних, емоционалних и моторичких вештина код деце. Просторно и материјално окружење вртића игра кључну улогу у подстицању игре, пружајући услове за истраживање, сарадњу и креативност. Међутим, у пракси се често јављају изазови у погледу доступности и квалитета ресурса, као и у осмишљавању простора који задовољавају потребе деце и подстичу развој кроз игру.

Недостатак адекватно уређеног простора или ограничени материјални ресурси могу утицати на квалитет игре и могућности деце да ангажују своју машту, истражују окружење и уче кроз сопствена искуства. Ово је посебно значајно у предшколским установама које служе као примарни простор за дечју игру и учење.

Истраживање се бави проблемом: Како простор и материјални ресурси вртића утичу на квалитет и врсте дечје игре?

Фокус је на анализи постојећег стања у вртићу, као и на добијању перспективе васпитача и родитеља, што ће пружити основе за креирање препорука за побољшање просторних и материјалних услова.

2. Циљ и задаци истраживања

Циљ истраживања је: Испитивање утицаја просторног и материјалног окружења вртића на квалитет и врсте дечје игре у предшколском узрасту.

Задаци истраживања су:

1. Анализа постојећег стања просторног и материјалног окружења у ПУ „Полетарац“ у Старој Пазови.
2. Испитивање ставова васпитача о улози окружења у подстицању дечје игре.
3. Испитивање мишљења родитеља о значају и утицају окружења вртића на игру њихове деце.
4. Формирање препорука за побољшање просторно-материјалних услова у вртићу.

3. Методе, технике и инструменти истраживања

У овом истраживању примењена је дескриптивна метода, која омогућава детаљан опис и анализу просторног и материјалног окружења вртића, као и ставова васпитача и родитеља о његовом утицају на дечју игру. Ова метода је изабрана јер пружа могућност систематског испитивања и описивања тренутног стања, без интервенције у сам процес.

За прикупљање података коришћена је техника анкетирања, која омогућава добијање релевантних и поузданих података од циљних група – васпитача и родитеља деце из Предшколске установе „Полетарац“ у Старој Пазови. Анкетирање је изабрано јер је ефикасна техника за

прикупљање великог броја података у кратком временском периоду, а истовремено омогућава анализу ставова и мишљења испитаника.

У истраживању ће се користити два основна инструмента:

1. Упитник за васпитаче – Овај инструмент конципиран је тако да се испитају ставови васпитача о улози просторног и материјалног окружења у подстицању дечје игре. Упитник садржати питања отвореног и затвореног типа, која омогућавају анализу квалитета простора, доступности материјала за игру, као и предлоге васпитача за унапређење окружења.

2. Упитник за родитеље – Његов циљ је испитивање мишљења родитеља о значају и утицају окружења вртића на игру њихове деце. Овај упитник садржи питања која се односе на запажања родитеља о квалитету простора у вртићу, доступности и разноврсности материјала, као и на то како простор вртића подстиче или ограничава игру њихове деце.

Применом дескриптивне методе и технике анкетирања добијају се подаци који омогућавају свеобухватну анализу просторног и материјалног окружења у вртићу. На основу добијених резултата, формирају се препоруке за унапређење услова који подстичу дечју игру и развој. Оваквим приступом истраживању обезбеђује се систематичан и темељан увид у значај просторног и материјалног окружења вртића за игру деце, као и могућности за његово унапређење.

4. Структура и опис узорка

Узорак у овом истраживању чине васпитачи који директно раде са децом и родитељи чија деца похађају ову установу.

У истраживању учествује 23 васпитача из ПУ „Полетарац“, који раде са различитим узрасним групама деце. Узорак је формиран на основу следећих критеријума:

- **Радно искуство:**

- 5 васпитача (21,7%) има мање од 5 година искуства
- 6 васпитача (26,1%) има 5–10 година искуства
- 8 васпитача (34,8%) има 10–20 година искуства
- 4 васпитача (17,4%) има више од 20 година искуства.

- **Старосна група у којој раде:**

- 5 васпитача (21,7%) ради у јасленим групама (деца до 3 године)
- 10 васпитача (43,5%) ради у млађим васпитним групама (3–5 година)
- 8 васпитача (34,8%) ради у старијим васпитним групама (5–7 година).

Оваква структура узорка омогућава репрезентативан увид у различита искуства и перспективе васпитача који раде са децом различитих узраста.

У истраживању су учествовала **23 родитеља** деце која похађају вртић „Полетарац“. Родитељи су одабрани методом случајног узорка из свих васпитних група. Структура узорка родитеља је следећа:

- **Старост детета:**

- 5 родитеља (21,7%) има децу млађу од 3 године
- 8 родитеља (34,8%) има децу узраста 3–5 година

- 10 родитеља (43,5%) има децу узраста 5–7 година.

Узорак васпитача и родитеља је довољно разнолик да омогући свеобухватну анализу просторних и материјалних услова у вртићу. Васпитачи са различитим нивоима радног искуства и различитих узрастних група омогућавају увид у различите перспективе у раду са децом, док родитељи својим искуствима доприносе разумевању улоге окружења у подстицању децје игре.

Иако узорак обезбеђује репрезентативност, могућа ограничења укључују субјективност одговора родитеља и васпитача, као и чињеницу да су одговори засновани на њиховим личним запажањима и искуствима. Упркос томе, узорак је довољно велик да омогући поуздане закључке о истраживаној теми.

5. Организација и ток истраживања

Истраживање је спроведено током марта и априла 2025. године у Предшколској установи „Полетарац“ у Старој Пазови. У истраживању су учествовали васпитачи који директно раде са децом различитих узраста и родитељи деце која похађају ову установу.

Поступак истраживања обухватао је следеће фазе:

1. **Припрема инструмената** – сачињена су два упитника (за васпитаче и родитеље), који су садржали комбинацију затворених и отворених питања у складу са циљевима истраживања.
2. **Успостављање сарадње са установом** – истраживач је контактирао управу вртића и добио сагласност за спровођење истраживања.

3. **Прикупљање података** – упитници су дистрибуирани васпитачима и родитељима у електронској форми, уз поштовање етичких стандарда (анонимност и добровољност учешћа).
4. **Прикупљање повратних информација** – подаци су прикупљени у року од две недеље, након чега је уследила обрада и анализа прикупљених одговора.

Током истраживања посебна пажња је посвећена етичким принципима истраживачког рада: сви учесници су били информисани о сврси и начину употребе прикупљених података, уз осигурање потпуне анонимности и поверљивости.

6. Начин обраде података

Обрада података обављена је коришћењем квантитативних и квалитативних метода. Квантитативна анализа укључила је обраду затворених питања уз примену дескриптивне статистике. Резултати су приказани у облику табела, графика и процената како би се омогућила визуелна презентација налаза. Квалитативна анализа примењена је на одговоре отвореног типа. Ти одговори су анализирани кроз тематску анализу, при чему су одговори груписани у категорије и подтеме на основу заједничких садржајних елемената.

За анализу квантитативних података коришћени су Microsoft Excel и Google Forms алати, док је за квалитативну анализу примењен поступак индуктивног категорисања и кодирања података. Подаци су тумачени у светлу теоријских поставки рада, а дискусија резултата је интегрисана са постојећим научним увидима из релевантне литературе.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

1. Ставови васпитача о улози окружења у подстицању дечје игре

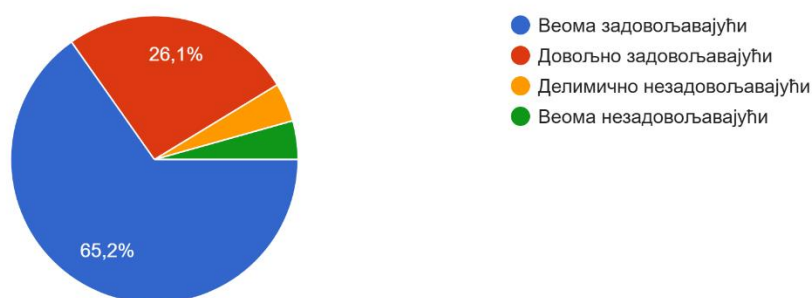
Испитивани су ставови васпитача о улози окружења вртића у подстицању дечје игре. Прво питање је било: „Како оцењујете просторне услове у вртићу за подстицање дечје игре?“. На графикону 1 може се уочити да:

- 65,2% испитаника сматра да су веома задовољавајући услови.
- 26,1% оцењује услове као довољно задовољавајуће.
- 4,3% сматра да су делимично незадовољавајући.
- 4,3% оцењује услове као веома незадовољавајуће.

Када се погледају укупни резултати, већина испитаника (преко 90%) има позитивно мишљење о просторним условима за игру у вртићу, што указује да је окружење углавном прилагођено дечјим потребама и подржавајуће за игру. Ипак, мањи проценат од 8,6% указује на незадовољство, што не треба игнорисати. Ови резултати могу сигнализирати постојање одређених слабости или неравномерности у квалитету простора (нпр. ограничен простор, лоша опремљеност, небезбедни услови).

1. Како оцењујете просторне услове у вртићу за подстицање дечје игре?

23 одговора

Графикон 1 Оцена просторних услова у вртићу за подстицање дечје игре

Друго питање: „Које су највеће предности просторног окружења у Вашем вртићу?“. Анализа 23 одговора показује да су васпитачи препознали више аспеката простора који доприносе квалитету васпитно-образовног рада и подршци дечјој игри и учењу. Одговори су груписани у тематске категорије, што је приказано у табели 2. Најзаступљеније су оцене које се односе на пространост, подстицајност простора, као и безбедност и функционалност. Простор се перципира не само као физички оквир, већ и као важан елемент који утиче на активност, емоције, социјализацију и свеукупни развој деце. Такође је приметно да васпитачи цене могућност флексибилног обликовања простора у складу са потребама деце и програмским основама. Указује се и на вредност природног окружења, као и на значај ангажовања одраслих, који простор чине живим, топлим и подстицајним.

Табела 2 Предности просторног окружења у вртићу "Полетарац"

Категорија	Кључни елементи	Број одговора
Пространост	Велике собе, широки ходници, пространо двориште, велике површине за игру	11
Подстицајност за игру и учење	Просторне целине богате материјалом, позивање на игру, могућност истраживања и учења	10
Безбедност и функционалност	Безбедан намештај и окружење, прилагођеност узрасту, функционалност простора	6
Природно окружење	Зелене површине, природа као део амбијента	3
Флексибилност и адаптивност	Простор се мења у складу са Новим основама, омогућавање различитих просторно-образовних целина	3
Улога одраслих/васпитача	Утицај васпитача, повезаност са децом у простору	2

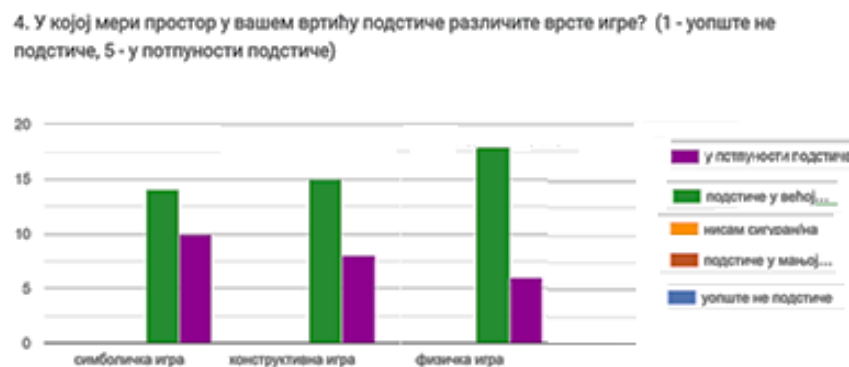
Треће питање било је: „Које су главне препреке у погледу уређености простора за дечју игру?“. Одговори испитаника указују на неколико главних проблема који утичу на квалитет уређености простора. Најчешће помињана препрека је недостатак простора, али и ограничења везана за опремање простора, као што су недостатак материјала и ресурса, али и проблеми са одржавањем простора. Приметни су и организациони и безбедносни изазови, попут потребе за постављањем кревета у радним собама или присуства небезбедних елемената у дворишту. У појединим случајевима указано је и на недовољну мотивацију васпитача да уређују простор. Упркос овим изазовима, поједини васпитачи истичу да „нема препрека“ или да „сваки простор може да буде искоришћен“ ако постоји добра организација и мотивација (табела 3).

Табела 3 Препреке у уређености простора за дечју игру

Категорија	Кључни елементи	Број одговора
Неповољне просторне околности	Недостатак простора, скученост, ограниченост у распореду, кревети у радним собама	8
Недостатак материјала/ресурса	Недовољно средстава, недовољно дидактичког материјала, недостатак справа за игру	6
Одржавање и уништавање простора	Проблеми у одржавању, несавесно коришћење, уништавање од стране друге деце	4
Безбедносни изазови	Присуство оштрих углова, небезбедност у дворишту, проблеми у физичкој организацији	3
Недовољна иницијатива васпитача	Слаб ангажман у креирању подстицајног окружења	1
Нема препрека	Простор се добро користи, нема изазова	3

Четврто питање је гласило: „У којој мери простор у вашем вртићу подстиче различите врсте игре?“. Испитаници су своје одговоре оценили на скали од 1 до 5, где 1 означава да простор уопште не подстиче, а 5 да у потпуности подстиче одређену врсту игре. Анализиране су три категорије игре: симболичка, конструктивна и физичка. Резултати показују да је физичка игра највише подржана: више од половине испитаника оцењује да простор *у потпуности подстиче* физичку игру. Ово указује на постојање адекватног простора и опреме (нпр. двориште, сала, реквизити). Конструктивна игра добија такође високе оцене. Простор је у великој мери или потпуности подстицајан, што може указивати на кутке са грађевинским материјалом, лево коцкицама, друштвеним играма и сличним ресурсима. Симболичка игра има најмање процената у

категорији *у потпуности подстиче*, што упућује на могућност унапређења. Ова врста игре зависи од материјала за улоге, костима, куткова за драмску игру, што можда није у довољној мери заступљено у простору (графикон 2).

Графикон 2 У којој мери простор подстиче различите врсте игре

У оквиру истраживања, васпитачи су одговарали и на питање: „Колико често користите различите материјале за подстицање игре?“ Резултати показују висок степен ангажовања васпитача у креирању подстицајног окружења за деčју игру:

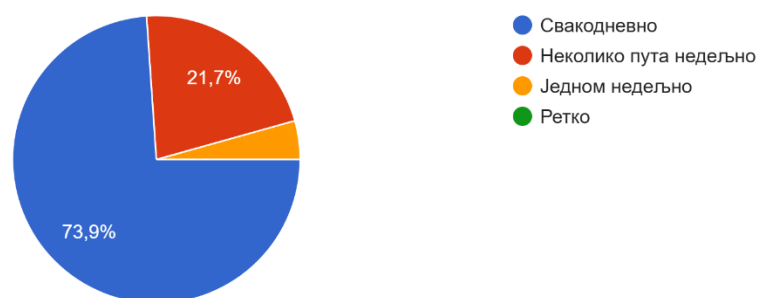
- 73,9% испитаника изјављује да свакодневно користе различите материјале, што указује на висок ниво професионалне посвећености и разумевања значаја материјалног окружења у подршци деčјој игри.
- 21,7% користи материјале неколико пута недељно, што је такође задовољавајућа учесталост и може бити условљено организацијом простора, радним обавезама или расположивим ресурсима.

- Мањи проценат, 4,4%, наводи да материјале користи једном недељно, а нема васпитача који су навели да их користе „ретко“ (графикон 3).

Ови подаци указују на то да је материјално окружење у већини случајева активно у функцији васпитно-образовног рада и да васпитачи имају развијену свест о значају разноврсних стимуланса у игри. Свакодневна употреба материјала омогућава деци континуирано истраживање, изражавање и учење кроз игру.

5. Колико често користите различите материјале за подстицање игре?

23 одговора

Графикон 3 Различити материјали као подстицај дејој игри

Васпитачи су навели који материјали највише недостају у њиховом вртићу. Њихови одговори приказани су у табели 4 и показују различита искуства. Могу сврстати у неколико тематских категорија које указују на кључне области потреба. Најчешће помињани су природни материјали — шишарке, кестење, гранчице, каменчићи и слично. Око четвртина испитаника (26,1%) указује на њихов недостатак. Ови материјали се у савременим приступима васпитно-образовном раду препознају као изузетно значајни за стварање подстицајног окружења које негује креативност, истраживање и естетску осетљивост деце. *Године узлета* (2018) истичу важност отворених и природних материјала као ресурса

који пружају могућности за слободну и симболичку игру, али и за стицање сензорних и научних сазнања кроз непосредан контакт са окружењем. Неки васпитачи указују да се природни материјали избегавају из безбедносних разлога. Ово указује на потребу за додатном едукацијом и подршком васпитачима у примени безбедних, али квалитетних решења у раду са оваквим ресурсима.

Други дефицитарни сегмент чине потрошни материјали, као што су папир, боје, лепкови, тканине и сл (8,7%). Они су основа за свакодневне активности деце и омогућавају развој fine моторике, ликовног израза и симболичке игре. Недостатак потрошног материјала може бити последица ограничених финансијских средстава, што такође указује на потребу за бољим планирањем и подршком од стране локалне самоуправе или донатора.

Неколико одговора се односи на материјале за симболичку (4,4%) и сензо-моторичку игру (13%), као и на опрему за игру у дворишту (17,4%). То указује на шире препреке у формирању целовитог и разноврсног окружења за игру. *Године узлета* (2018) истичу да дете има право на игру у различитим просторима — унутрашњим и спољашњим — који треба да буду опремљени тако да стимулишу различите врсте игре, укључујући физичку, конструктивну, драмску и истраживачку.

Треба истаћи да део васпитача наводи да *не доживљава недостатак материјала* (21,7%), што говори о разликама у опремљености или индивидуалној процени васпитача. Овакви одговори подсећају да процена материјалних услова није увек објективна, већ зависи и од професионалних ставова, личних вредновања и искуства рада у различитим контекстима. Два испитаника нису дала одговор на ово питање (8,7%).

Табела 4 Материјали који недостају за подстицај игре

Категорија	Типични одговори	Фреквенција одговора
Природни материјали	„Природни“, „Природни материјали као шишарке и кестење“, „Из безбедности“	26,1%
Материјали за игру у дворишту	„Игралишта“, „Материјали за игру у дворишту“, „Недостају у дворишту“	17,4%
Потрошни материјали	„Потрошни материјал“	8,7%
Материјали за симболичку игру	„За симболичку игру“	4,4%
Сензо-моторички и полуструктурирани	„Сензо-моторички“, „Полуструктурирани“, „Платна“	13%
Нема значајног недостатка	„Има довољно“, „Сви материјали су доступни“, „Ништа нарочито“, „Све је ок“	21,7%
Без одговора	—	8,7%

Резултати указују на потребу за планираним и промишљеним снабдевањем вртића различитим материјалима који подржавају креативну, симболичку, конструктивну и истраживачку игру. Посебно је важно системски подстицати употребу природних и рециклажних материјала, као што препоручују и *Године узлета* (2018), али и релевантна литература (Malaguzzi, 1998; Curtis & Carter, 2015). Унапређење материјалних услова не подразумева нужно велике финансијске ресурсе, већ пре свега оснаживање васпитача да препознају и искористе потенцијале окружења у којем се дете игра, учи и расте.

Наредно питање се односило на предлоге васпитача за промене у уређењу простора ради подстицања игре. Васпитачи су предложили

разноврсне промене у уређењу простора с циљем бољег подстицања дечје игре. Одговори се могу груписати у неколико тематских целина које одражавају најчешће потребе и виђења праксе:

1. Уређење дворишта као приоритет - Највећи број васпитача (више од половине) указује управо на недовољну опремљеност дворишта: „уређење дворишта“, „више реквизита и справа“, „више полигона“, „игралишта“, „више материјала у дворишту“, итд. Ови предлози су усклађени са савременим приступима у предшколском васпитању који препознају значај спољашњег простора као проширене учионице, где дете може слободно да истражује, креће се и игра физички активније.

2. Променљивост и флексибилност простора - Неколико васпитача указује на потребу да се простор чешће мења и прилагођава интересовањима деце: „промена центара на месечном нивоу“, „промена просторних целина“, „менјамо често простор, заједнички“, „увођење нових промена“. Ово указује на свест о важности динамичног простора који прати ритам дечје игре и пројеката. Савремене педагошке теорије, као што је Ређо Емилија приступ, сматрају простор „трећим васпитачем“, који мора бити жив, флексибилан и инспиративан (Malaguzzi, 1998). Такође, *Године узлета* (2018) подстичу васпитаче да буду „дизајнери простора“, који га обликују као живу целину у складу са потребама деце.

3. Уношење нових и природних материјала - Више одговора истиче потребу за увођењем природних и нестандартних материјала: „више целина са природним материјалима“, „уношење природних и неструктурираних материјала“, „уношење нових материјала“. Ово је у складу са приступима који подржавају игру отвореног типа, истраживачки дух и естетску осетљивост код деце. Природни и рециклирани материјали имају велики потенцијал да подстакну креативну игру, нарочито у симболичкој и конструктивној форми (Curtis & Carter, 2015).

4. Потреба за мобилним, безбедним и прегледним намештајем -

Један одговор посебно наглашава потребу за мобилним ниским полицама, које омогућавају лакше мењање распореда, прегледност и безбедност: „Мобилне ниске полице са којима би могло лако да се манипулише и мења простор за игру, а у исто време су безбедне за децу и омогућавају васпитачу увид у дечију игру јер су групе бројне.“ Ово је веома значајан предлог у контексту великих група и потребе да васпитачи задрже контролу над ситуацијом, а да деца истовремено имају слободу избора и прегледност ресурса.

5. Алтернативна мишљења - Неколико одговора сугерише да нису потребне промене: „Све је разнолико за игру“, „Не бих ништа додавала“, „Без промена“. То говори о задовољству појединих васпитача постојећим стањем, или о различитом нивоу схватања улоге простора у педагошком процесу.

Последње питање је било: *„Шта би могло побољшати сарадњу између васпитача и родитеља у креирању подстицајног окружења?“*. Васпитачи су понудили предлоге који указују на јасно сагледавање улоге родитеља као партнера у васпитно-образовном процесу. Одговори се могу поделити у неколико тематских целина, које се односе на: организовање радионица, бољу комуникацију, јачање мотивације родитеља, визуелизацију потреба, као и на изградњу односа заснованог на партнерству и уважавању.

1. Радионице и заједничке активности - Највећи број испитаника предлаже организовање заједничких радионица и радних акција са

родитељима као кључну меру за побољшање сарадње. Радионице се виде као прилика да се родитељи непосредно укључе у уређење простора, израду материјала или реализацију симболичке игре („Чешће радионице и укључивање самих родитеља да заједно са децом и васпитачима опремају простор“). Овај приступ је у складу са препорукама *Година узлета* (2018), које истичу да вртић треба да гради партнерски однос са породицом, кроз сарадњу, уважавање и заједничке активности у којима су родитељи активни сарадници, а не само посматрачи.

2. Комуникација и размена информација - Васпитачи такође истичу потребу за искреним и континуираним разговором са родитељима, као и информисањем о актуелним пројектима, потребама и значају простора („Разговор“, „Редовна комуникација и заједничке активности“, „Искрени разговори, обавештавање родитеља, трибине...“). Један од предлога укључује и употребу визуелних и креативних облика комуникације: „Можда више неких ‘креативних’ обавештења – нпр. направимо кутију са ЦД-ом и фотографијом шта желимо да направимо.“ Ово указује на значај приступачне и транспарентне комуникације, али и креативности у начину на који се родитељима преносе потребе и позиви на сарадњу.

3. Подстицање и едукација родитеља - Неколико одговора указује на потребу да се родитељи више мотивишу и едукују о значају њихове улоге у формирању подстицајног окружења („Едуковати родитеље“, „Васпитачи би могли да раде презентације пројеката на родитељским састанцима и тиме мотивишу родитеље да се више укључе“). Један одговора реално указује на проблем учесталости ангажмана: „Проблем је што увек исти учествују у свему...“ Ово указује на потребу да се сарадња

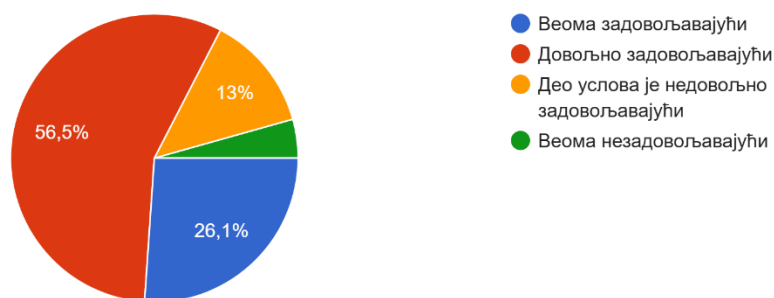
са родитељима осмишљава као дугорочан процес у коме се гради заједничка одговорност и оснажују родитељи као васпитни партнери.

4. Изградња односа поштовања и партнерства - Поједини васпитачи издвајају потребу за узајамним уважавањем и поштовањем улоге васпитача: „Да родитељи више поштују васпитаче“, „Изграђивање партнерског односа.“ Ови одговори указују на важност неговања међусобног поверења, као основе за квалитетну сарадњу.

2. Мишљење родитеља о улози окружења у подстицању дечје игре

Један од задатака је био да се истражи мишљење родитеља о о улози окружења у подстицању дечје игре. Графикон 4 приказује резултате анкете на питање: „Како оцењујете простор у вртићу у којем борави ваше дете?“. Око четвртине испитаних родитеља (26,1%) сматра да је простор у вртићу у потпуности адекватан. Ово указује на постојање позитивне перцепције код дела родитеља. Више од половине анкетираних (56,5%) изјаснило се да је простор довољно задовољавајући. Иако ово указује на генерално задовољство, термин „довољно“ имплицира и могућности за унапређење. Група родитеља (13%) указује на конкретне проблеме у простору вртића, што захтева анализу који сегменти нису на задовољавајућем нивоу (нпр. санитарни чворови, простор за игру, вентилација). Један родитељ (4,4%) изразио је висок степен незадовољства, што представља индикатор да постоје озбиљнији проблеми у појединим деловима вртића или појединим објектима (графикон 4) .

1. Како оцењујете простор у вртићу у којем борави ваше дете?
23 одговора

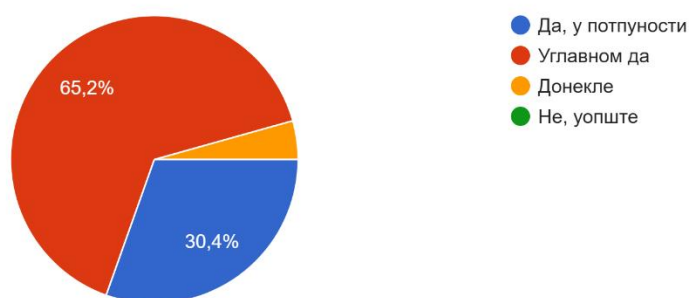
Графикон 4 Оцена простора у вртићу, мишљење родитеља

Већина родитеља сматра да је простор у вртићу задовољавајући или веома задовољавајући, што говори у прилог томе да установа у целини

испуњава основне услове боравка деце. Ипак, 17,4% родитеља је изразило одређено или потпуно незадовољство, што указује на потребу за даљим унапређењем просторног окружења. Посебно је важно анализирати који конкретни делови простора су идентификовани као проблематични и како они утичу на игру, развој и добробит деце. У циљу побољшања, потребно је прикупити додатне податке (нпр. кроз отворена питања) и укључити родитеље у процес планирања и уређења простора.

Графикон 5 приказује резултате на питање: „Да ли мислите да простор у вртићу подстиче игру Вашег детета?“ . Приближно трећина родитеља (30,4%) сматра да простор у вртићу у потпуности подстиче игру њихове деце, што је позитиван али не доминантан резултат. Већина родитеља (65,2%) сматра да простор углавном подстиче игру. Овај одговор показује умерено задовољство, али и могућност за унапређење, јер се не ради о потпуно позитивној оцени. Један родитељ (4,4%) сматра да простор вртића само донекле подстиче игру.

2. Да ли мислите да простор у вртићу подстиче игру Вашег детета?
23 одговора

Графикон 5 Простор вртића као подстицај дејој игри, мишљење родитеља

Следеће питање је гласило: „Шта Вам се највише свиђа у простору вртића?“ Родитељи имају позитивну перцепцију простора вртића, али и

истичу конкретне елементе који су им најзначајнији. Одговори су тематски груписани у пет главних категорија: двориште, унутрашњи простор и собе, атмосфера и естетика, подстицајност и организација, као и емоционални доживљај простора (табела 5).

Табела 5 Шта се родитељима допада у простору вртића, из угла подстицаја дејој игри

Категорија	Кључне карактеристике	Фреквенција одговора
Двориште и простор на отвореном	Двориште, атријум, пешчани део	17,4%
Емоционални и лични доживљај	Лични утисци, омиљени кутци, моменти игре са дететом	13%
Радне собе и унутрашњи простор	Радне собе, ходници, нов намештај, собе прилагођене игри	26,1%
Атмосфера и естетика	Пријатност, ручно рађени предмети, креативност, топлина	21,7%
Подстицајност и организација простора	Просторне целине, често мењање, слобода кретања и игре	21,7%

Одговори родитеља указују да они не посматрају простор само као физички оквир, већ као живу целину која има значајну улогу у емоционалном, социјалном и когнитивном развоју деце. Позитивна перцепција простора повезана је са доживљајем добробити, сигурности и отворености, како за дете, тако и за породицу. Ово је у складу са савременим педагошким концептима који простор виде као саставни део васпитно-образовног процеса, али и као место изградње односа и заједништва (Zeese & Wallace, 2009; Године узлета, 2018).

Следеће питање за родитеље је било да наведу које измене у простору вртића сматрају неопходним. Одговори указују на неколико доминантних

потреба и предлога који се могу груписати у четири главне категорије: уређење дворишта, проширење унутрашњег простора, уређење санитарних и пратећих просторија, и потреба за салом за физичке активности (табела 6).

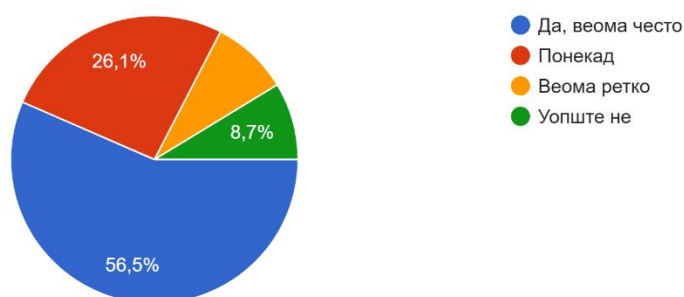
Табела 6 Перцепција родитеља о потребним побољшањима простора вртића

Категорија	Примери одговора	Фреквенција одговора
Уређење дворишта и спољашњег простора	„Уређење дворишта“, „Сваки кутак дворишта да се претвори за игру“	47,8%
Проширење простора	„Веће собе“, „Проширење због већег броја деце“	13%
Сала за физичке активности	„Сала за физичко“, „Оспособити салу“	26,2%
Санитарне и пратеће просторије	„Тоалет“, „Свлачиона“, „Капија“	13%

Родитељи препознају простор вртића као кључни фактор који утиче на квалитет боравка њихове деце. Највише се истиче спољни простор као занемарен, што указује на потребу за већим улагањима у дворишта и игралишта. Иако део родитеља сматра да су простори добро уређени, одговори попут „нема довољно дворишта“, „сала није опремљена“, и „недовољно тоалета“, показују да нису сви објекти равномерно опремљени, што треба узети у обзир приликом планирања развоја установе. Ови увиди потврђују да је простор у вртићу више од архитектонског оквира — он је платформа за учење, и гру, кретање, комуникацију и заједништво.

Наредно питање за родитеље је гласило: „Да ли ваше дете код куће користи сличне материјале као у вртићу?“ Више од половине родитеља (56,5%) наводи да њихова деца код куће често користе сличне материјале као у вртићу (нпр. конструктивне сетове, креативне материјале, природне материјале). Ово указује на висок степен преноса васпитно-образовних утицаја из вртића у породичну средину и говори у прилог континуитету у децјој игри и учењу. Значајан број родитеља (26,1%) наводи да деца понекад користе сличне материјале. Ово може зависити од доступности материјала, ангажовања родитеља или интересовања деце за одређене типове активности. Проценат од 8,7% указује да у неким породицама не постоји пракса подстицања игре са материјалима сличним онима у вртићу, што може значити и разлике у приоритетима родитеља или у ресурсима које имају на располагању. Исти проценат родитеља тврди да њихова деца уопште не користе сличне материјале код куће (графикон 6). Ово је важан податак у контексту могућих неједнакости у окружењима за учење и развој ван институције.

5. Да ли ваше дете код куће користи сличне материјале као у вртићу?
23 одговора

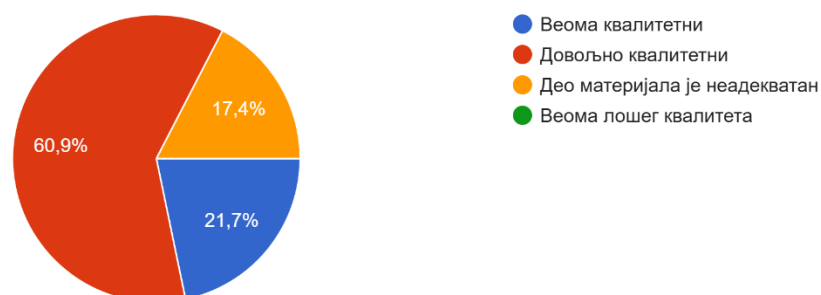

Графикон 6 Коришћење код куће материјала сличних материјалима у вртићу

Наредно питање је било да процене квалитет играчака и дидактичких материјала у вртићу. Највећи проценат (60,9%) испитаника сматра да су материјали довољно квалитетни. То указује на то да родитељи имају одређен степен задовољства постојећим ресурсима, али вероватно постоји простор за унапређење у погледу разноврсности, трајности и подстицајности материјала. Проценат 21,7% испитаника сматра да су материјали веома квалитетни, што је позитиван индикатор о доступности добро одабраних и едукативно вредних ресурса у појединим вртићима, док 17,4% испитаника наводи да је део материјала неадекватан, што значи да се у раду користе и ресурси који нису у потпуности усклађени са узрастом, програмом или принципима безбедности и подстицајности. Ниједан испитаник није оцењивао материјале као веома лошег квалитета, што указује да генерално нема већих недостатака у основној опремљености вртића (графикон 7).

6. Како оцењујете квалитет играчака и дидактичких материјала у вртићу?

23 одговора

Графикон 7 Перцепција квалитета играчака и дидактичких материјала у вртићу

Иако резултати указују на то да се у вртићима углавном користе материјали прихватљивог или доброг квалитета, присутне процене о неадекватности појединих ресурса захтевају пажњу. Квалитет дидактичких материјала има директан утицај на дечју мотивацију, учешће и развој. Према *Годинама узлета* (2018), материјали морају бити

разноврсни, безбедни, доступни и естетски привлачни, а простор организован тако да дете самостално бира и користи те ресурсе.

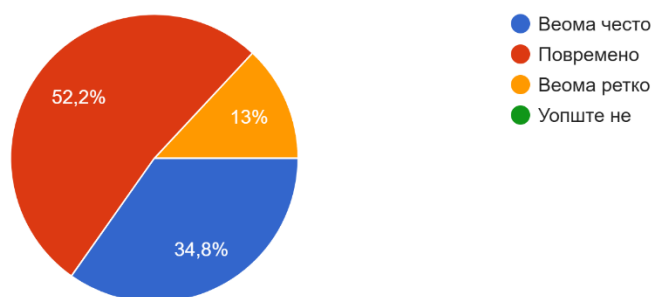
Следило је питање: „Да ли сматрате да вашој деци недостаје одређени материјал за игру у вртићу?“ На основу садржаја, одговоре можемо груписати у три главне категорије (табела 7). Већина родитеља (приближно 45%) сматра да нема потребе за додатним материјалима, што говори о позитивном утиску и перцепцији квалитета васпитно-образовног рада. Око 37% родитеља износи умерене или неодређене ставове, често уз напомену да и сами доприносе или да би било пожељно обогатити постојећи фонд. Око 18% родитеља изричито сматра да недостају едукативни, квалитетни или трајни материјали, што је значајан сигнал за унапређење просторно-материјалног окружења.

Табела 7 Перцепција родитеља о недостатку одређених материјала

Категорија	Пример одговора	Фреквенција одговора
Нису потребни додатни материјали	Не, мислим да углавном имају све.	45%
Делимично обезбеђују родитељи	Нисам сигурна, доста тога и сами обезбеђујемо... Да, недостаје им можда више потрошног материјала него играчке.	37%
Недостају едукативни, квалитетни или трајни материјали	Потребан је квалитетнији едукативни материјал, при том мислим на трајност, јер васпитачице се заиста труде да направе и обезбеде разноврстан материјал... едукативне игре, материјал монтесори.	18%

Графикон 8 приказује одговоре родитеља на питање: „Колико често сте укључени у активности вртића које се тичу уређења простора и материјалног окружења?“ Значајан део родитеља (34,8%) редовно учествује у активностима вртића, што указује на висок ниво заинтересованости и личног ангажовања у унапређењу средине за дечју игру. Више од половине испитаника (52,2%) је повремено укључено, што је добар показатељ потенцијала за даље активирање родитеља. Ови родитељи су већ показали спремност да учествују, али им можда недостаје подстицај, време или конкретни позиви за ангажовање.

8. Колико често сте укључени у активности вртића које се тичу уређења простора и материјалног окружења?
23 одговора

Графикон 8 Укљученост родитеља у активности уређења простора и материјалног окружења

Последње питање је било: „Шта бисте предложили као начин укључивања родитеља у побољшање услова за игру у вртићу?“ Предлоге можемо груписати у неколико тематских категорија: физичко уређење простора, радионице и заједничке активности, информисање и комуникација, материјална подршка и осврт на ангажованост (табела 8).

Табела 8 Предлози родитеља за укључивање у побољшање услова за игру у вртићу

Категорија	Пример одговора	Фреквенција одговора
Физичко уређење простора	„Заједничко уређивање спољашњег простора“ „Радна акција сређивања дворишта“ „Израда игралишта“ „Заједничка акција сређивања, добровољне донације играчака и материјала“	39,2%
Радионице и заједничке активности	„Радионице са родитељима“ (понавља се више пута) „Више радионица јер нам је веома забавно на њима“	34,8%
Информисање и комуникација	„Да нас упуте шта им је потребно у вртићу“ „Чешиће заједничке акције, водити рачуна да буду ван радног времена родитеља...“	13%
Материјална подршка	„добровољне донације играчака и материјала“	8,7%
Осврт на ангажованост	„Као и увек исти родитељи учествују... а увек исти вешто избегавају“.	4,3%

Радионице су доминантан и позитивно перципиран облик сарадње – представљају „лагану“ форму учешћа која доноси ефекат и повезаност. Родитељи желе да помогну и уређују физички простор, али уз јасно вођство и организацију од стране вртића. Постоји жеља за бољом

комуникацијом и конкретним упутствима – шта је потребно, како могу допринети. Уочава се разлика у нивоу ангажованости међу родитељима, што може бити изазов за тимски дух, али и прилика за стратешку мотивацију.

3. Компаративна анализа одговора васпитача и родитеља

Циљ овог поглавља је упоређивање и дискусија добијених резултата истраживања из перспективе васпитача и родитеља, у вези са подстицајношћу простора у вртићу за игру и учење деце.

Перцепција подстицајности простора

И васпитачи и родитељи показали су висок ниво задовољства у погледу подстицајности простора вртића за игру. Према одговорима васпитача, простор у великој мери подстиче физичку и конструктивну игру, док је подстицајност за симболичку игру оцењена нешто нижом.

Слично томе, већина родитеља (преко 90%) оценила је да простор у *великој мери* или у *потпуности* подстиче игру њихове деце. Иако су родитељи мање критички оријентисани према симболичкој игри, из резултата се може закључити да они углавном имају позитивну перцепцију општег амбијента.

Овај резултат указује на то да вртић обезбеђује основне услове за подстицање различитих облика игре, али и да постоји простор за унапређење у области развоја услова за симболичку и драмску игру, на шта више указују васпитачи.

Оцењивање квалитета материјала

Васпитачи су углавном оценили да су дидактички материјали *довољно квалитетни* (60,9%), док мањи број сматра да су *веома квалитетни* (21,7%), а 17,4% истиче да је *део материјала неадекватан*. Родитељи се у већој мери фокусирају на општу уређеност простора и атмосферу, те ређе критички оцењују сам квалитет материјала.

Ова разлика је разумљива јер васпитачи директно користе материјале у васпитно-образовном раду и имају професионалну процену њихове адекватности, док родитељи више посматрају утисак целокупног простора.

Предности и недостаци простора

И васпитачи и родитељи као највећу предност простора наводе:

- Пространост радних соба и дворишта,
- Подстицајност простора за игру и учење,
- Безбедност и функционалност.

С друге стране, оба испитана узорка истичу сличне недостатке:

- Недовољна опремљеност дворишта,
- Потреба за унапређењем или проширењем простора за физичке активности (сала за физичко).

Родитељи више наглашавају потребу за уређивањем санитарних просторија (нпр. недовољан број тоалета), што је аспект који васпитачи не помињу.

Сарадња родитеља и васпитача

И васпитачи и родитељи сагласни су да сарадња треба да буде интензивнија и креативнија. Васпитачи су предложили организовање радионица, радних акција и представљање пројеката родитељима како би их више мотивисали на укључивање. Родитељи су позитивно реаговали на идеје о заједничким активностима, али су истакли да им је потребно више обавештења и позива на сарадњу.

Посебно је важна чињеница да су обе групе нагласиле потребу за отвореном и редовном комуникацијом, што је основа за изградњу партнерских односа у вртићу.

Компаративна анализа показује високу усаглашеност перцепција васпитача и родитеља у већини аспеката: у погледу вредности простора за деčју игру, потребе за унапређењем дворишта, као и у значају сарадње. Разлике у оцени квалитета материјала и уочавању неких специфичних недостатака (санитарне просторије) могу се приписати различитим улогама и перспективама које васпитачи и родитељи имају.

Ови резултати наглашавају потребу за:

- континуираним унапређивањем просторно-материјалног окружења,
- јачањем сарадње са родитељима кроз заједничке пројекте и радионице,
- развијањем свести о значају простора као педагошког ресурса у развоју детета.

4. Предлог унапређења праксе

На основу резултата истраживања и теоријских сазнања о значају просторног и материјалног окружења у вртићу, могу се формулисати конкретни предлози за унапређење праксе у предшколској установи:

1. Унапређење и опремање спољашњег простора - Двориште као простор за физичку игру треба да буде обogaћено разноврсним реквизитима који подстичу кретање, координацију и тимску сарадњу. Пожељно је увести природне материјале (дрво, камен, песак), као и полигоне који омогућавају различите облике физичких активности.

2. Развој целина за симболичку игру - Простор треба обогатити тематским целинама које подстичу драмску и уложну игру, попут „кухињице“, „радње“, „болнице“ или „грађевине“. Симболичка игра је значајна за когнитивни и социјални развој, те је неопходно створити услове за њено активно подстицање.

3. Обогаћивање материјалних ресурса - Потребно је редовно освежавати и проширивати асортиман дидактичких материјала и играчака, укључујући природне и рециклажне материјале који подстичу креативност, конструктивну игру и истраживање.

4. Флексибилно организовање простора - Простор треба организовати тако да омогућава лаку промену распореда у складу са интересовањима и потребама деце. Мобилне ниске полице и преносиви материјали могу олакшати трансформацију простора без нарушавања безбедности.

5. Интензивирање сарадње са родитељима - Организовање заједничких радионица, радних акција и представљања пројеката родитељима допринело би већој ангажованости породице у креирању подстицајног окружења. Креативна обавештења и директно укључивање родитеља у активности могу подићи ниво партнерства.

6. Континуирано професионално усавршавање васпитача -
Васпитачи треба да буду оснажени за планирање простора као педагошког
средства, кроз стручна усавршавања и размену добре праксе унутар
установе.

5. Пример унапређења праксе: Простор и материјали као подстицај развоју деце

Резултати истраживања и препоруке о значају просторног и материјалног окружења у вртићу нашли су своју примену у низу креативних пројеката реализованих у ПУ „Полетарац“, који представљају пример добре праксе у васпитно-образовном раду. Фото документација која се налази у причама о пројектима сведочи о развојно богатој, мултисензорној и друштвено активној средини, у којој простор и материјали играју активну васпитно-образовну улогу.

Један од примера је тематски пројекат „Упознајемо се са биљкама“. Простор је осмишљен тако да подстакне деčју истраживачку радозналост, сензорну перцепцију и научну писменост, кроз активности које интегришу посматрање, мерење, уметнички израз и симболичко мишљење.

Слика 1 Развој научног мишљења кроз истраживање, интерни материјал ПУ „Полетарац“

На фотографији 1, дете користи лупу за истраживање природних материјала: шишарки, орахових љуски, лишћа и семенки, који су изложени на дрвеном столу са природном текстуром. Оваква поставка одговара концепту простора као „трећег васпитача“, јер сам амбијент подстиче дете на истраживање (Malaguzzi, према Gandini, 2012). Употреба лупа, рециклираних и природних елемената у функционалном кутку омогућава индивидуално и групно истраживање. Истовремено, простор има транспарентну структуру — материјали су доступни и позивају на манипулацију, што је у складу са препорукама *Водича за уређење простора у децјем вртићу* (Министарство просвете, 2022: 15).

*Слика 2 Развој математичких појмова, интерна архива ПУ
“Полетарац“*

На фотографији 2 приказан је креативни центар за развој математичких појмова, у којем се бројеви и природни елементи (шишарке, гранчице, рециклиране ролне) комбинују са симболичким представама и светлосним ефектима. Простор је визуелно привлачан и функционалан, а

Слика 3 "Прозор башта", интерни материјал ПУ „Полетарац“

подстиче и развој предматематичких вештина, фине моторике, као и самосталност и планирање. Укључивање природних и рециклираних материјала као ресурса за учење одражава одговорност према одрживом развоју и блиску повезаност са еколошким вредностима (Catron & Allen, 2007; Dankiw et al., 2020).

На трећој фотографији, уочавамо креативне радове деце — обојене кућице залепљене на транспарентне фолије, постављене у пластичне посуде са земљом. Ово је почетак активности садње и праћења раста, што пружа могућност за повезивање игре са науком, као и развијање стрпљења, одговорности и бриге о природи. Дечји радови су изложени на прозору, што утиче на осећај поноса и припадности, као и на континуирану мотивацију за учење. Овакве активности такође служе као полазиште за креативну интеграцију различитих области развоја – од ликовног изражавања до еколошке едукације.

Ови примери указују на свесно и циљано осмишљавање простора у функцији подстицања дечје радозналости, истраживања и креативности. Простор није само место дешавања, већ активан васпитно-образовни чинилац који утиче на дечји доживљај, мотивацију и квалитет интеракција. Примена оваквог приступа унапређује праксу у складу са савременим програмским основама (*Године узлета*) и препорукама теорија као што су теорија конструктивизма, теорија социјалног учења и РЕЂИО приступ.

На основу других прича о пројектима може се уочити како просторно окружење утиче на развој деце:

1. Простор као сценографија учења

Простори вртића трансформисани су у тематске целине – од „Сунчевог система“ (слика 4) до средњовековног дворца(слика 5) – у

складу са интересовањима деце и циљевима пројеката. Простор је тиме постао *трећи васпитач* (Malaguzzi, у Vickerius & Sandberg, 2006), јер не само да је омогућио кретање и физичку активност, већ је и инспирисао игру, драматизацију и сарадњу међу децом. Овакви амбијенти омогућили су деци да на аутентичан начин истражују појмове, проблеме и феномене.

Слика 4 Простор као сценографија учења, израда Сунчевог система, интерна архива ПУ "Полетарац"

Наш дворец чудотворац.

Слика 5 Простор као сценографија учења, израда средњевековног дворца, интерна архива ПУ "Полетарац"

2. Рециклирани и природни материјали као основа креативности

Пројекти као што су „Еко-бот“ (слика 6), „Шеширијада“, „Хранилице за птице“ (слика 7) и „Креативна радионица“ показују значај примене доступних и еколошких материјала. Кроз употребу картона, флаша, тканина и дрвених елемената, деца су развијала фину моторику, симболичко мишљење, и учествовала у процесима планирања и израде. Ови материјали били су доступни, разноврсни и трансформативни – што је у складу са препорукама *Водича за уређење простора* (Министарство просвете, 2022:15).

Слика 6 Еко-бот, интерна архива ПУ "Полетарац"

Слика 7 Хранилице за птице, интерна архива ПУ "Полетарац"

3. Социјално и културно учење кроз колективне активности

Многе активности – као што су „Музичка бина“ (слика 8), „Дефиле шешира“ и „Народна култура“ (слика 9) – допринеле су развоју комуникацијских и социјалних вештина. Простори су уређени тако да подстичу заједништво, поштовање различитости и сарадњу, уз активно учешће родитеља, што је у складу са хуманистичко-конструктивистичким моделом васпитно-образовног рада (Године узлета, 2018).

Слика 8 Музичка бина, интерна архива ПУ "Полетарац"

Слика 9 Народна традиција, интерна архива ПУ "Полетарац"

4. Од игре до рефлексije: простор као медиј значења

Сваки сегмент простора – од ходника до дворишта – био је у функцији поруке, вредности и односа одраслих према деци. Простор је „комуницирао“ педагошке намере, вредности и културолошки контекст (Министарство просвете, 2022: 10). У том смислу, деца нису била пасивни

корисници, већ активни креатори и тумачи значења, што се посебно види у пројектима као што је „Истраживање биљака“.

Слика 10 Наша башта, интерна архива ПУ "Полетарац"

Овакви примери показују како се теоријска полазишта о простору и материјалу као трећем васпитачу могу доследно применити у пракси. Инспирисани резултатима истраживања, васпитачи су успели да осмисле просторне и материјалне услове који подстичу игру, учење и развој – и то на начин који је одржив, економичан и усмерен ка детету. Ходник и спољни простор у вртићу нису само пролазне или рекреативне зоне, већ се трансформишу у аутентична места учења и истраживања (слике 11 и

12). У приказаним примерима видљиво је да су ови простори уређени уз коришћење природних и рециклираних материјала, чиме се деци омогућава интеракција са различитим сензорним стимулусима и подстиче еколошка свест. Оно што се посебно истиче јесте чињеница да су елементи простора настали као резултат сарадње деце, васпитача и родитеља – било кроз заједничке радионице, прикупљање материјала или заједничко уређивање. Оваква пракса не само да доприноси богатству васпитно-образовног окружења, већ и јача осећај заједништва и припадности.

Слика 11 Ходник вртића током пројекта Еко-бот, интерна архива ПУ "Полетарац"

Слика 12 Спољни простор вртића, интерна архива ПУ "Полетарац"

Табела 9 илуструје како су простор и материјално окружење допринели подстицању развоја кроз игру.

Табела 9 Повезаност развојних области са просторним и материјалним решењима у пракси

Област развоја	Просторне/материјалне карактеристике	Примери активности из праксе
Физички развој	Велики отворени простори, природни материјали, покретне препреке	„Весела ливада“ – полигон од природних материјала, скакање, фарбање стабала
Когнитивни развој	Тематски уређени простори, могућност трансформације, еколошки и технички материјали	„Сунчев систем“ – моделирање планета, „Еко-бот“ – конструкција од

		рециклажног материјала
Језички развој	Панои, симболички простор, позивнице и објашњења	„Шеширијада“ – припрема позивница, опис шешира, наративна игра у костимима
Социјални развој	Колективни простор за сарадњу, могућност за дељење материјала и групни рад	Рад у паровима на хранилицама, заједничка изградња дворца и музичке сцене
Емоционални развој	Простори за драмску игру, сигурно и естетско окружење	Маскенбал, „Бал шешира“, сценски наступи – изражавање емоција и самопоуздање
Културни и морални развој	Простори украшени елементима народне културе, учешће породица	Пројекат о народној ношњи, ручне израде украса, сарадња са родитељима
Креативност и машта	Флексибилни материјали, доступност рециклираних и природних ресурса	Креирање робота, израда птичијих хранилица, музичке радионице са „инструментима“ од ролни

ЗАКЉУЧАК

Игра представља суштинску активност у развоју деце предшколског узраста, а простор у којем се она одвија има пресудну улогу у обликовању њихових искустава, интересовања и способности. Савремене педагошке теорије истичу да је простор не само физички оквир већ и активни чинилац процеса учења, истраживања и социјализације деце.

Резултати овог истраживања показали су да простор у вртићу „Полетарац“ у великој мери подстиче различите врсте игре, при чему су физичка и конструктивна игра најзаступљеније, док је симболичка игра нешто мање подржана. И васпитачи и родитељи исказали су висок ниво задовољства постојећим условима, али су такође указали на потребу за даљим унапређењем – пре свега уређењем и обогаћивањем спољашњег простора, увођењем више природних и неконвенционалних материјала, као и повећањем флексибилности у организацији унутрашњих целина.

Посебно је истакнута потреба за развијањем партнерства са родитељима у креирању подстицајног окружења за децу. Сарадња родитеља и васпитача је препозната као кључни фактор који доприноси оснаживању квалитета простора и подршци развоју деце. Стварање динамичног, безбедног и инспиративног окружења, у којем је дете активно учесник, предуслов је за остваривање циљева савременог васпитања и образовања.

Кроз стратешко планирање простора и материјала, као и кроз активно укључивање деце, родитеља и васпитача у обликовање окружења, могуће је значајно унапредити квалитет предшколског васпитања и образовања. Такав приступ не само да доприноси развоју сваког детета, већ и гради вртић као заједницу учења у којој су сви актери равноправно укључени у процес раста и развоја.

Игра је незаобилазан сегмент предшколског васпитања, а простор и материјални ресурси имају значајну улогу у подстицању развоја деце у свим аспектима: физичком, когнитивном, емоционалном и социјалном. Кроз добро осмишљене просторе, богате различитим могућностима за игру, и пажљив избор материјала који стимулишу дечју радозналост, креативност и истраживачки дух, могуће је створити окружење које омогућава деци оптималне услове за учење и целовити развој.

Просторно и материјално окружење вртића представљају суштинску компоненту васпитно-образовног процеса. Добро осмишљен простор, у коме су материјални ресурси пажљиво интегрисани и доступни деци, омогућава им да активно учествују у различитим активностима, граде сопствено знање и развијају социјалне вештине. Овакав приступ не само да подржава индивидуални развој сваког детета, већ и оснажује целокупну заједницу вртића, доприносећи стварању сигурног, креативног и инклузивног педагошког окружења у којем свако дете има прилику да се оствари у пуној мери својих потенцијала.

Простори који су осмишљени заједничким трудом деце, васпитача и родитеља и прилагођени дечјим интересовањима, имају значајан утицај на све аспекте развоја деце. Са становишта когнитивног развоја, овакви простори подстичу радозналост, истраживачки дух и решавање проблема – деца долазе у контакт са стварима које могу да додирују, мере, комбинују и трансформишу. Социјално, заједничко учешће у стварању простора гради сарадњу, комуникацију и осећај одговорности. Простори обогаћени природним материјалима подстичу сензорну интеграцију, креативност и самосталност, а истовремено доприносе емоционалном благостању јер делују умирујуће и пружају осећај сигурности. У складу са савременим педагошким приступима, овакво окружење се препознаје као „пета

компонента васпитно-образовног процеса“, која не само да прати већ и активно обликује дечје учење и развој.

ЛИТЕРАТУРА

- Catron, C. E., & Allen, J. (2007). *Early Childhood Curriculum: A Creative-Play Model* (4th ed.). Pearson/Merrill Prentice Hall.
- Fler, M. (2009). Cultural-Historical Perspective on Play: Play as a Leading Activity Across Cultural Communities. У I. Pramling-Samuelsson & M. Fler (Ур.), *Play and Learning in Early Childhood Settings* (стр. 1–19). Springer.
- Goodman, J. (1994). *Play and pedagogy in early childhood education*. Routledge.
- Marjanović, A. (1987). Одабрани радови. *Предшколско дете*, 1–4.
- Martinsen, M. (2015). Structural conditions for children's play in kindergarten. *Tidsskrift for Nordisk Barnehageforskning*, <https://doi.org/10.7577/nbf.1426>
- Nordtømme, S. (2012). Place, space and materiality for pedagogy in a kindergarten. *Education Inquiry*, 3(1), 97–117. <https://doi.org/10.3402/edui.v3i1.22014>
- Павловић Бренеселовић, Д., Крњаја, Ж., & Бацковић, С. (2022). *Водич за уређење простора у деčјем вртићу*. Београд: Министарство просвете, науке и технолошког развоја.
- Пијаже, Ж, Инхелдр, Б. (1990). *Психологија детета*. Сремски Карловци: Издавачка књижарница Зорана Стојановића
- Radović, S. (2016). Igrališta – prostorni resursi strukturisane i kontrolisane igre. *Zbornik radova – Svakodnevni život deteta*, 80-95.

- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (Eds.). (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. National Academy Press.
- Tatalović Vorkapić, S. (2012). The significance of kindergarten spatial organization for encouraging child development. *Metodički obzori*, 7(1), 91–104.
- Vickerius, M., & Sandberg, A. (2006). The importance of the physical environment in preschool. *Early Child Development and Care*, 176(5), 497-512.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја. (2018). *Основе програма предшколског васпитања и образовања – Године узлета*. Београд.
- Радовић, О. (2014). *Просторно-материјално окружење у вртићу као подстицајно окружење за игру и учење деце* [докторска дисертација, Филозофски факултет у Београду]. NARDUS. <http://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/4547>
- Dankiw, K. & Tsiros, M. & Baldock, K. & Kumar, S. (2020). The impacts of unstructured nature play on health in early childhood development: A systematic review. *PLOS ONE*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0229006>

ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Упитник за васпитаче

Поштовани/а,

Овај упитник има за циљ да испита ваше мишљење о улози просторног и материјалног окружења у подстицању дечје игре у вртићу. Ваши одговори ће нам помоћи да добијемо увид у постојеће стање и предложимо мере за унапређење услова у ПУ „Полетарац“ у Старој Пазови. Упитник је анониман, а добијени подаци користиће се искључиво у истраживачке сврхе.

I. Општи подаци

1. Колико година радног искуства имате у предшколској установи?
 - о Мање од 5 година
 - о 5-10 година
 - о 10-20 година
 - о Више од 20 година
2. У којој старосној групи радите?
 - о Јаслена група (до 3 године)
 - о Млађа васпитна група (3-5 година)
 - о Старија васпитна група (5-7 година)

II. Анализа постојећег стања просторног и материјалног окружења

3. Како оцењујете просторне услове у вртићу за подстицање дечје игре?
 - о Веома задовољавајући
 - о Довољно задовољавајући
 - о Део услова је недовољно задовољавајући
 - о Веома незадовољавајући

4. Које су највеће предности просторног окружења у вашем вртићу?

5. Које су главне препреке у погледу уређености простора за дечју игру?

III. Улога окружења у подстицању дечје игре

6. У којој мери простор у вашем вртићу подстиче различите врсте игре?
(1 - уопште не подстиче, 5 - у потпуности подстиче)

- Симболичка игра: 1 2 3 4 5
- Конструктивна игра: 1 2 3 4 5
- Физичка игра: 1 2 3 4 5

7. Колико често користите различите материјале за подстицање игре?

- О Свакодневно
- О Неколико пута недељно
- О Једном недељно
- О Ретко

8. Који материјали највише недостају у вашем вртићу?

IV. Мишљење о побољшању просторних услова

9. Које промене у уређењу простора бисте предложили за подстицање игре?

10. По вашем мишљењу, шта би могло побољшати сарадњу између васпитача и родитеља у креирању подстицајног окружења?

Прилог 2: Упитник за родитеље

Поштовани родитељи,

Овај упитник има за циљ да испита ваше мишљење о просторним и материјалним условима у вртићу који утичу на игру ваше деце. Анкета је анонимна, а добијени подаци ће се користити искључиво у истраживачке сврхе.

I. Општи подаци

1. Колико година има ваше дете?

- ☐ о Мање од 3 године
- ☐ о 3-5 година
- ☐ о 5-7 година

II. Испитивање мишљења о просторном и материјалном окружењу

3. Како оцењујете простор у вртићу у којем борави ваше дете?

- ☐ о Веома задовољавајући
- ☐ о Довољно задовољавајући
- ☐ о Део услова је недовољно задовољавајући
- ☐ о Веома незадовољавајући

4. Да ли мислите да простор у вртићу подстиче игру вашег детета?

- ☐ о Да, у потпуности
- ☐ о Углавном да
- ☐ о Донекле
- ☐ о Не, уопште

5. Шта вам се највише свиђа у простору вртића?

6. Које измене у простору вртића сматрате неопходним?

III. Улога материјала у игри вашег детета

7. Да ли ваше дете код куће користи сличне материјале као у вртићу?

- ☐ Да, веома често
- ☐ Понекад
- ☐ Веома ретко
- ☐ Уопште не

8. Како оцењујете квалитет играчака и дидактичких материјала у вртићу?

- ☐ Веома квалитетни
- ☐ Довољно квалитетни
- ☐ Део материјала је неадекватан
- ☐ Веома лошег квалитета

9. Да ли сматрате да вашој деци недостаје одређени материјал за игру у вртићу?

IV. Сарадња родитеља и вртића у унапређењу услова

10. Колико често сте укључени у активности вртића које се тичу уређења простора и материјалног окружења?

- ☐ Веома често
- ☐ Повремено
- ☐ Веома ретко
- ☐ Уопште не

11. Шта бисте предложили као начин укључивања родитеља у побољшање услова за игру у вртићу?

Захваљујемо вам се на учешћу у истраживању!

Прилог 3: Преглед табела, слика и графика

Табела 1 Поређење традиционалних и природних игралишта на развој деце	28
Табела 2 Предности просторног окружења у вртићу "Полетарац"	43
Табела 3 Препреке у уређености простора за деčју игру	44
Табела 4 Материјали који недостају за подстицај игре	48
Табела 5 Шта се родитељима допада у простору вртића, из угла подстицаја деçјој игри	55
Табела 6 Перцепција родитеља о потребним побољшањима простора вртића.....	56
Табела 7 Перцепција родитеља о недостатку одређених материјала	59
Табела 8 Предлози родитеља за укључивање у побољшање услова за игру у вртићу	61
Табела 9 Повезаност развојних области са просторним и материјалним решењима у пракси	79

Слика 1 Развој научног мишљења кроз истраживање, интерни материјал ПУ „Полетарац“.....	68
Слика 2 Развој математичких појмова, интерна архива ПУ “Полетарац“	69
Слика 3 "Прозор башта", интерни материјал ПУ „Полетарац“	69
Слика 4 Простор као сценографија учења, израда Сунчевог система, интерна архива ПУ "Полетарац"	71
Слика 5 Простор као сценографија учења, израда средњевековног дворца, интерна архива ПУ "Полетарац"	73
Слика 6 Еко-бот, интерна архива ПУ "Полетарац"	73
Слика 7 Хранилице за птице, интерна архива ПУ "Полетарац"	74

Слика 8 Музичка бина, интерна архива ПУ "Полетарац"	75
Слика 9 Народна традиција, интерна архива ПУ "Полетарац"	76
Слика 10 Наша башта, интерна архива ПУ "Полетарац"	77
Слика 11 Ходник вртића током пројекта Еко-бот, интерна архива ПУ "Полетарац"	78
Слика 12 Спољни простор вртића, интерна архива ПУ "Полетарац"	79

Графикон 1 Оцена просторних услова у вртићу за подстицање дечје игре	42
Графикон 2 У којој мери простор подстиче различите врсте игре.....	45
Графикон 3 Различити материјали као подстицај дечјој игри	46
Графикон 4 Оцена простора у вртићу, мишљење родитеља	53
Графикон 5 Простор вртића као подстицај дечјој игри, мишљење родитеља.....	54
Графикон 6 Коришћење код куће материјала сличних материјалима у вртићу	57
Графикон 7 Перцепција квалитета играчака и дидактичких материјала у вртићу	58
Графикон 8 Укљученост родитеља у активности уређења простора и материјалног окружења	60